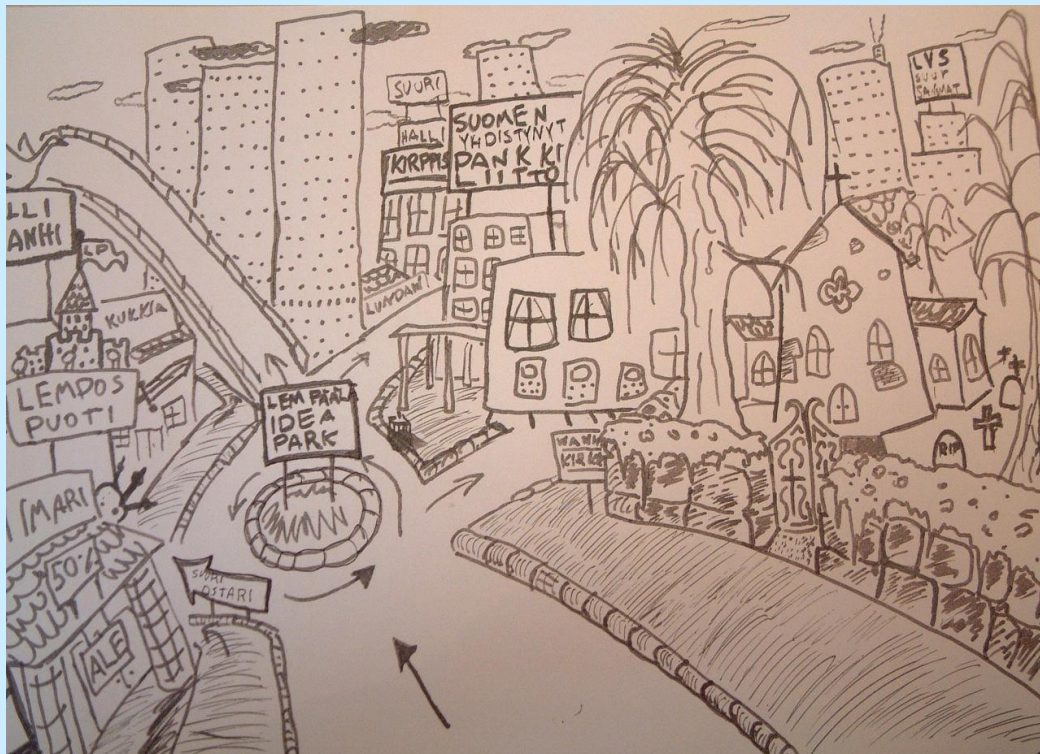

Tampereen yliopisto, yhdyskuntatieteiden laitos
yhteistyössä

ShopIn Research Oy:n ja Arkkitehtitoimisto Tilatakomo Oy:n kanssa

Yhteistä visiota etsimässä

Kehittämiskohteenä Lempäälän keskusta

Ilari Karppi ja Anu Henriksson (toim.)

Tampere 2008

Tämä kehittämishankkeen teknistä toteuttamista kuvaava raportti on osa kokonaisuutta, jonka muina osina ovat Juha Kuisman laatima kerronnallinen, tulevaisuuteen sijoittuva keskustakuvaus, Arkkitehtitoimisto Tilatakomo Oy:n laatima keskustan rakennettua ilmettä koskeva visualisointi sekä tutkimustii- vistelmä, johon on sisällytetty Lempäälän koululaisten laatimia esityksiä keskustasaaren tulevaisuudesta.

Tämän raportin ovat toimittaneet ja pääosin kirjoittaneet dos. Ilari Karppi ja HM Anu Henriksson Tampereen yliopiston yhdyskuntatieteiden laitokselta. Tekstin sisältöön ovat joko suoraan tai välillisesti vaikuttaneet hankeryhmän jäsenet Tapio Niininen (yhdyskuntatieteiden laitos), Simo Andersson (Shopln Research Oy) sekä Taina Jordan, Jussi Hietalahti ja Esko Talonpoika (Arkki- tehtitoimisto Tilatakomo Oy).

Kannen kuva: Juho Varpukoski, Hakkarin koulun 9 G.

Tutkimuksen kuvaus	
Tutkimuksen nimi Yhteistä visiota etsimässä. Kehittämiskohteena Lempäälän keskusta	Toimittaneet Ilari Karppi ja Anu Henriksson
	Kirjoittajat Simo Andersson, Anu Henriksson Taina Jordan, Ilari Karppi, Tapio Niininen
Julkaisijan osoite Tampereen yliopisto, yhdyskuntatieteiden laitos 33014 TAMPEREEN YLIOPISTO	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Paikallisyhteisöjen kehittäminen muuttuu jatkuvasti kompleksisemmäksi. Normatiivinen maankäytön suunnittelu, jossa keskitytään tuottamaan eri toimintoja varten osoittavissa olevaa tilaa, on korvautunut eri toimijoiden välistä vuorovaikutusta korostavilla prosesseilla. Niillä tähdätään eräänlaisiin neuvotteluloksiin suunnitteluviranomaisten, erilaisten sidosryhmien ja ylipäänsä kansalaisten kesken. Tällaisten prosessien kautta toteutuva tilan tuottaminen muuttuu yhä monimutkaisemmaksi, kun suunnittelu- ja kehittämistyön kohteena on vakiintunut kuntakeskus ajan myötä paikalleen asettuneine palvelujen jakelu- ja kulutusmalleineen – samoin kuin elementteineen, jotka helpottavat rakennetun ympäristön hahmottamista ja siinä suunnistamista.</p> <p>Tehtävä muuttuu yhä haasteellisemmaksi, jos olemassa oleva kuntakeskus mielletään rakenteeltaan siinä määrin huonosti hetken vaatimuksiin vastaavaksi, että sen katsotaan vaativan perusteellista, niin rakennetun ympäristön ilmeeseen kuin toimintojen sijoitteluunkin kohdistuvaa uudelleenjärjestelyä – prosessia, jossa yksityisten ja julkisten palvelujen sijainnit muuttuvat ja liikennevirrat ohjataan uusille urille. Tällaisen mittakaavan muutokset ovat kokonaisen paikallisyhteisön tasoinen stressilähde, eikä sellaisiin ryhtymistä juuri ole mahdollista kuvitella ilman merkittävässä yhteisön ulkopuolisissa attraktoreissa tapahtuvia muutoksia, jotka uhkaavat mullistaa olemassa olevan keskuksen vakiintuneine toimintoineen, ellei radikaaleihin muutoksiin ryhdytä.</p> <p>Tämä tutkimus käsittelee Tampereen kaupunkiseudulla sijaitsevan, n. 16 000 asukkaan Lempäälän kunnan palvelu- ja hallinnollisen keskustan kehittämistä. Eräänlaisen uuden toiminta-ajatuksen etsimisen on tehnyt ajankohtaiseksi Suomen suurimman kauppakeskuksen, IdeaParkin, avautuminen joulukuussa 2006 Helsinki-Tampere -moottoritien varrelle vain kuuden kilometrin etäisyydelle keskustasta. Tutkimuksessa tarkastellaankin perinteisen keskustan kehittämislinjauksia osana kunnan strategista kehittämistä vastattaessa uuden keskittymän mukanaan tuomaan haasteeseen.</p> <p>Tutkimus perustuu vuosina 2006-2007 toteutettuun empiiriseen analyysiin. Sitä varten kehitettiin vaiheittain ja kerättävän tiedon vivahteikkuuden suhteen tarkentuen etenevä laadullinen ja useassa vaiheessa vuorovaikutteinen ja/tai osallistava tiedonkeruuprosessi. Tavoitteena oli osallistua erilaisten kuntalaisryhmien keskenään jakaman, yhteisen uutta kuntakeskusta koskevan vision jäsentämiseen. Hankeryhmä koostui tämän raportin koostaneista yhdyskuntatieteiden laitoksen tutkijoista sekä omien asiantuntijusalojensa erityisosaamista tuoneista arkkitehteistä (Tilatakomo Oy) ja kaupan konsulteista (ShopIn Research Oy). Hanke toteutettiin kiinteässä yhteistyössä Lempäälän virkamies- ja luottamushenkilöjohtoa sekä Lempäälän Kehitys Oy:tä edustaneen ohjausryhmän kanssa.</p> <p>Tutkimuksessa sovellettiin internet-pohjaista, avoimille vastauksille ja niiden analyysille perustuvaa tiedonkeruutekniikkaa, fokusryhmähaastatteluja sekä kuntapäätäjien keskuudessa toteutettua aivoriitä. Niissä paikannettiin tekijöitä, kehittämisuuntia ja ongelmia, joita Lempäälän asukkaat pitävät erityisen tärkeinä ja merkityksellisinä kuntakeskusta kehitettäessä. Fokusryhmissä vastaajat ryhmiteltiin erilaisten roolien tai positioiden perusteella (esim. ikäänntyneet, päätöksentekijät jne.).</p> <p>Suoranaisen kehittämistehtävän lisäksi tutkimus käsittelee myös menetelmäkehitystä. Siinä etsitään keinoja linkittää toisiinsa kehittämistyön strategiset/toiminnalliset tavoitteet ja rakennetussa ympäristössä havaittavina muutoksina näkyvä maankäytön suunnittelu. Erityisenä näkökulmana on kuntalais-ten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen keinona lisätä suunnittelu- ja kehittämistyötä kohtaan tunnettua luottamusta.</p> <p>Lempäälän kunta on sitoutunut hyödyntämään tämän tutkimusprosessin myötä tuotettua tietoa muotoiltaessa uutta kuntakeskusta. IdeaParkin suunnitteluprosessi on tuottanut sille arvokasta tietoa laajamittakaavaisten hankkeiden läpiviennistä. Erityisenä haasteena on säilyttää myös varsinaisessa suunnittelussa se ennakkoluulottomuus ja jopa tietty luovuus, joka on leimannut tämän prosessin toteuttamista.</p>	
© Kirjoittajat 2008	
ISBN 978-951-44-7610-5	

Description page	
<p>Title In Search of a Common Vision. Developing the CBD of Lempäälä municipality, Finland.</p>	<p>Editors Ilari Karppi ja Anu Henriksson</p>
	<p>Other authors Simo Andersson, Anu Henriksson, Taina Jordan, Ilari Karppi, Tapio Niininen</p>
<p>Publisher's address Tampereen yliopisto, yhdyskuntatieteiden laitos 33014 TAMPEREEN YLIOPISTO</p>	
<p>Abstract</p> <p>The developmental set-up of local communities is growing in complexity. Normative planning of land, discussed here as production of space, designated for different functions has been largely replaced with communicative processes. They aim at negotiated order reached between planning authorities, various stakeholder groups and, in general, citizens. This production becomes all the more complicated as the development processes have to do with existing municipal centres with their established patterns of service distribution and consumption – and duly constructed elements that add the environment's imageability, legibility and visibility.</p> <p>The task becomes even more challenging if established municipal central business districts (CBD) are deemed outdated or are otherwise required to be put in a process of total renewal, with public and private services relocated and key flows redirected. Changes of his magnitude put entire local communities to such a stress that they can hardly be imagined without major change of external attractors that threaten to overwhelm the existing CBD structure with its established functions.</p> <p>This report deals with the administrative and service centre of Lempäälä (pop. ca. 16 000) in the Tampere city region (pop. ca. 315 000). Its external attractors were changed by construction of a gigantic business park with Finland's largest shopping centre at the distance of 6 km from the old CBD. This text deals with the strategies for the old CBD renewal for facing the externally induced challenge.</p> <p>The report is based on an empirical analysis carried out in 2006-2007. A stepwise process of qualitative and in several stages interactive and/or participatory data collection was carried out with an aim of creating a shared vision of the outlines of newly designed CBD for Lempäälä municipality. The project team consisted of researchers from the Department of Regional Studies as well as from private architect and retail consultant agencies.</p> <p>The research started with two internet-based inquiries of attributes that citizens attach to the Lempäälä CBD, as well as identified problems and desirable developmental trends. The inquiry was based on open questions with illustrations showing the potentials reached with urban design. This stage was followed with nine focus group sessions where the ideas collected in the first stage were discussed thoroughly with actor groups such as decision-makers, senior citizens, young people or city developers.</p> <p>The issues were developed further in a seminar organised with the municipal council and the executive group with key senior officials, led by the municipal manager.</p> <p>The issue specifically focused in this paper, deals with the services, and the degree to which they constitute the idea of a viable CBD in the pressure of the established core of Finland's second-largest metropolitan area (Tampere) at the distance of 18 km and the new business park/shopping centre in the immediate vicinity (6 km), both with an excellent motorway access.</p> <p>The second key issue touched upon in this paper is methodologically weighted. It deals with the preparation of a large-scale transformation process to be carried out as a part of strategic change management within the sphere of self-governing local administrative entity, and the role that publicity and open communication may have in it.</p> <p>The report introduces the actual outcomes of the process. The municipality of Lempäälä is committed to utilise the experiences it has gained from the management of the large-scale planning and construction process of the business park/shopping centre in the redesigning process of its CBD. The report also discusses the role of information and knowledge in their various forms in the process of creating favourable conditions for the CBD renewal and the new patterns of service distribution and consumption in an established small town-like environment and cultural landscape.</p>	
<p>© Authors 2008</p>	
<p>ISBN 978-951-44-7610-5</p>	

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yhdyskuntatieteiden laitos

Ilari Karppi ja Anu Henriksson (toim.)

YHTEISTÄ VISIOTA ETSIMÄSSÄ

Kehittämisskohteena Lempäälän keskusta

Tampereen yliopisto
Yhdyskuntatieteiden laitos
Aluetieteen verkkojulkaisut - Tampere Regional Studies Net Series vol. 6/2008

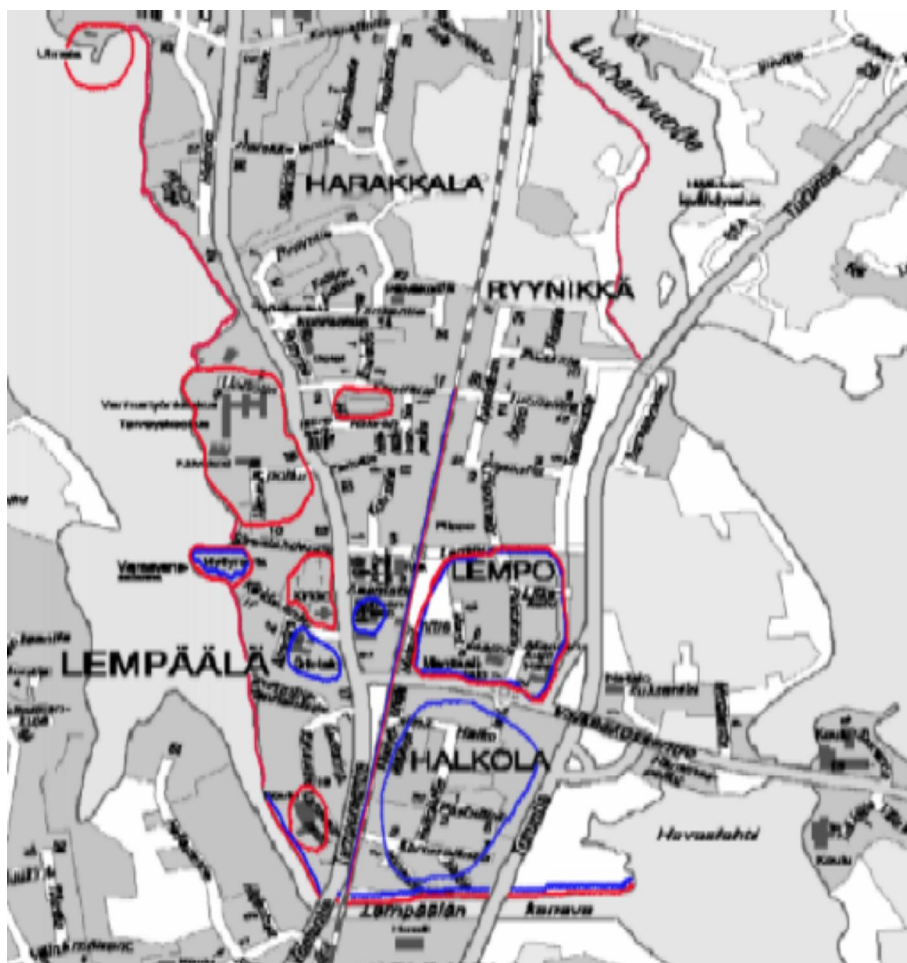
ISSN 1458-5499
ISBN 978-951-44-7610-5

Sisällys

1 Johdanto: millaisia kehityskulkuja on näköpiirissä?	1
1.1 Haaste	
1.2 Globalisaatio ja osaamistalouden muotoutuminen	
1.3 Vaihtoehtoisia kiivaan kasvun uria: tapaus Lempäälä	
2 Tutkimustehtävä	1
2.1 Tavoitteet	
2.2 Tutkimusasetelman muotoutuminen	
2.3 Toimeksianto: keskustan tulevien käyttötärpeiden määrittely	
3 Osallistuminen, vuorovaikutus ja konfliktit	9
3.1 ”Tiedon markkinat”: tiedon tarjonta ja näkemyksien kysyntä	
3.2 Vuorovaikutus suunnittelussa ja kommunikatiivinen teoria	
4 Tutkimusmenetelmät	14
4.1. Käytetyt materiaalit	
4.2 Verkkopaneeli, tarkoitus ja toteutus	
4.3 Fokusryhmähaastattelu	
4.4 Valtuuston ja ohjausryhmän brainstorming	
5 Tulokset	20
5.1 Keskustalta haluttavat ominaisuudet	
5.2 Erityisiä haasteita Lempäälän keskustaa kehitettäessä	
5.3. Visualisointi: jalostettu ehdotus	
6 Päätelmät	28
6.1 Menetelmäkeskustelu	
6.2 Seurantatarve	
6.3 Pohdittavaa	
Lähteet ja kirjallisuus	33
Liitteet	34

Havainnekuva keskustasaaren eteläosasta. Tilatakomo Oy

Yhteenvetokartta fokusryhmäkeskusteluissa (ks. luku 4.3) esiin nousseista alueista, joihin katsottiin kohdistuvan erityistä kehittämistarvetta (sininen väri) tai joita pidettiin erityisen hyvinä tai miellyttävinä. Kartan koostanut Tapio Niininen.

1 Johdanto: millaisia kehityskulkuja on näköpiirissä? [Ilari Karppi]

1.1 Haaste

Paikallisyhteisöjen kehittäminen on entistä haasteellisempaa. Koko kehittämisasetelman voidaan sanoa monimutkaistuneen. On tapahtunut tietynlainen siirtymä normatiivisesti viirittyneestä kaavoitetun maan tuottamis- ja jakelujärjestelmästä yhä neuvottelevampaan, sidosryhmiä osallistamaan pyrkivään sekä suunnitteluviranomaisten kannalta näiden tarpeiden parempaa ennakointia edellyttävään järjestelmään. Samaan aikaan (julkiset) kehittämisresurssit ovat niukkenemassa.

Väestölliset tekijät kaventavat veropohjaa useissa kunnissa. Koko populaation tasolla tähän vaikuttaa erityisesti *väestön ikääntyminen*. Lisäksi monet suuria kasvukeskuksia ympäröivät ja pientalontittarjonnallaan seutujen keskuskaupungeista suuria muuttovoittoja saavat kunnat ovat kohdanneet väkiluvun voimakkaan määrällisen kasvun lisäksi sen laadulliset seuraukset. Erityisesti *lapsiperheet* muuttavat ydinkaupungeja ympäröiville alueille. Näiden kahden tekijän yhteisvaikutuksena tapahtuva huoltosuhteen heikkeneminen lisää paineita erityisesti sosiaali- terveys- ja koulutusalojen budjettien kasvattamiseen. Julkistalouden tulopuolella kansainvälinen verokilpailu puolestaan heikentää edellytyksiä kerätä tarvittavat lisäresurssit verotusta kiristämällä.

Eri toimintojen *tuottavuuden kasvattaminen* erityisesti erilaisia toimintaprosesseja tehostamalla jääkin käytännössä ainoaksi keinoksi turvata eri kansalaisryhmien palvelutarjonta ilman veronmaksajille koituvia kohtuuttomia seurauksia. Vaihtoehto, kansalaisten arvostamien hyvinvointipalvelujen jyrkkä alasajo, ei lyhyehköllä, parin vuosikymmenen mittaisella aikavälillä, liene poliittisesti mahdollinen ratkaisu.

Konkreettisiin toimenpiteisiin on kuitenkin ryhdyttävä jo paljon aiemmin, esimerkiksi fyysiselle tai alueidenkäytön suunnittelulle ominaisella aikajänteellä, johon voidaan kytkeä myös kunnan toimintojen strategisen kehittämisen aikajänne. Tällöin on mahdollista asettaa muun muassa seuraavat haastavat kysymykset:

- Mitä tuottavuuden kasvattaminen voi tarkoittaa fyysisen yhdyskuntasuunnittelun yhteydessä?
- Millaisin toimenpitein suunnittelu voi edistää toimimista avautuneessa kilpailuympäristössä?

Houkuttelevien asuinympäristöjen tarjoaminen on eri yhteyksissä nostettu valiksi yhtäältä suomalaisille kunnille houkuteltaessa maan sisäisiä muuttovirtoja ja toisaalta Suomelle kokonaisuudessaan maan pyrkiessä vetämään puoleensa kansainvälisiä osaajia. Erityisesti osaajavirrat ovat itseään vahvistavia. Osaajat muuttavat houkuttelevien työtilaisuuksien perässä, mutta ovat myös itse houkuttelevia työtilaisuuksia tarjoavia organisaatioita, tyypil-

lisimmin yrityksiä, puoleensa vetäviä magneetteja. Yritykset hakeutuvat osajien ”valitse-miin” ympäristöihin, koska jatkuvasti kasvavan osajajoukon uskotaan löytävän luovim-mat, innovaatioiden synnyttämisen kannalta otollisimmat ja siten myös uusia liiketoiminta-tilaisuuksia muovaavat ympäristöt. Osaajavirrat ovat erilaisia kysyntäimpulsseja synnyttä-essään uusille toiminnoille tilaa luova piristysruiske paikallistaloudelle. Tyypilliset tällaiset toiminnot löytyvät palvelutuotannon ja erilaisten kulttuuripalvelujen saralta. Muuttuessaan itseään vahvistavaksi mekanismiksi ja vaikuttaessaan sitä kautta yritysten sijoittumiseen osaajavirrat heijastuvat myös ensin asunto- ja pienellä viiveellä myös toimitilarakentami-seen.

1.2 Globalisaatio ja osaamistalouden muotoutuminen

Globalisaatio korostaa muutoksen äärimmäisiä piirteitä. Pientenkin maiden ja jopa verraten pienten paikkakuntien kapeille erikoistumisaloille keskittyvät toimijat voivat saada käyt-töönsä sijoituskohteita etsivää pääomaa kaikkialta maailmasta, samoin erilaisia tuotannolli-sia verkostosuhteita. Yhdessä nämä voivat paisuttaa pienestäkin syntyneet mutta markkina-potentiaaliltaan suuret innovaatiot nopeasti massamittaiseksi taloudelliseksi toiminnaksi.

Uusien osajien ja uusien toimintojen virtaukset toiminnan synnyttäneen vetovoimakeskuk-sen yhteyteen voivat olla rajuja ja ennakoitavuudeltaan lähes olemattomia. Tämä johtuu siitä, että niitä synnyttävät prosessit ovat ainakin osaksi emergenttejä, yhdistelmiä sinänsä yksinkertaisista lähtötekijöistä, joiden perusteella tulevaa kehitystä ei ole mahdollista pää-tellä. Osin prosessit saattavat olla kaoottisia, mistä johtuen niiden jäsentymistä ohjaavat lainalaisuudet ovat erittäin kompleksisia.

Riippumatta yksittäisessä tapauksessa yllättäväksi osoittautuvan kehityskulun perimmäises-tä syystä tai dynamiikasta houkuttelevan ympäristön tuottamisesta vastaamaan asetetut suunnitteluelimet joutuvat reagoimaan nopeasti. Esimerkiksi Tampereen Hervannan kuorieu-tuminen perinteisestä lähiö-formaatista nykyiseen teknopolis-formaattiin tapahtuu hämmäs-tyttävän rajuna muodonmuutoksena, joka näkyy erityisesti asumis- ja osaamis-Hervannan toisiinsa liittävän keskusakselin kummallakin puolella.

Kaikista paikkakunnista ja niiden yhteisöistä ei kuitenkaan voi muodostua osaamistalouden arvonlisäystä tuottavia keskittymiä. Tällainen kehitys edellyttää tukevasti juurtuneita osaa-mis- ja tutkimusrakenteita, jollaiset ovat oleellinen osa institutionaalista tukivarustusta mat-kalla totunnaisuuden rajoja murtavista ideoista kohti tuotannollisia ratkaisuja. Sen sijaan osaamistalouden synnyttämät prosessit – osajien tulomuutto osaamiskeskittymään sen ulkopuolelta, palvelukysynnän kasvu, kiihtyvä asuntorakentaminen – leviävät väistämättä osaamiskeskittymän välittömintä lähiympäristöä laajemmalle. Tämä tosin edellyttää sitä, että saavutettavuus, yksinkertaisimmillaan kulkuyhteydet, mahdollistaa vaikutusten leviä-misen. Jos näin ei ole, nousevat yhteiskuntataloudelliset kustannukset keskittymässä jyrkäs-

ti. Tämä on seurausta erityisesti kahdesta niukkuustekijästä: kysyntään nähden riittämättömän rakennusmaan hintajoustopista ja tungostumishaitoista, joiden taustalla on erilaisten infrastruktuuri- ja muiden palvelujen kasvavaan kysyntään vastaamaan kykenemätön tarjonta.

1.3 Vaihtoehtoisia kiivaan kasvun uria: tapaus Lempäälä

Kasvu saattaa aiheutua myös toisenlaisista syistä. Kaupallisten palvelujen tarjonnassa korostuu yhä enemmän kokonaisvaltainen elämyksellisyys. Kauppa keskittyy suuriin liiketoimintakeskuksiin, joihin rakentuu myös muita kaupallisia (ravintolat, kylpylät, ...) sekä erilaisin kumppanuusjärjestelyin tuotettuja ja jaeltuja julkiskäytettäviä (posti, seurakunta, ...) palveluja. Tällaisten huomattavia ihmisvirtoja synnyttävien ja mitä ilmeisimmin myös muuttovirtoihin vaikuttavien kasvulähteiden suomalaisessa etulinjassa on Lempäälä ja sen valmistumassa oleva IdeaPark.

IdeaPark ei ole suoranainen heijastuma Tampereella sijaitsevasta ja muutamilla kapeilla sektoreilla maailmanlaajuisestikin merkittävästä osaamiskeskittymästä, mutta aivan ilmeisesti Tampere-keskeisen toiminnan menestys koko maailmankin mittakaavassa on osa sitä monimuotoistuvaa palvelukysyntää synnyttävää toimintaa, johon myös IdeaParkiin sijoittuvat toiminnot osaltaan vastaavat. Lempäälän kuntakeskustan sijainti kummankin alueellista kehitysdynamiikkaa säteilevän moottorin välittömässä läheisyydessä puolestaan saattaa vaikuttaa siihen kohdistuvaan kiinnostukseen asumisen ja asukkaiden elämänlaatua edistävien toimintojen sijaintialueena. Siihen tarkoitukseen kuntakeskus tarjoaa esimerkiksi ympäristökuvan laatua lisääviä kulttuurihistoriallisia kerrostumia (kirkko, eri-ikäinen rakennuskanta) sekä erilaisia käyttömahdollisuuksia tarjoavan vesielementin.

Näiden tekijöiden vaikutuksesta Lempäälän keskustasaarta voitaisiin alkaa ajatella erityisenä luovaa toimintaa edistävänä ”elämänlaatuksena”. Sitä leimaavina erityispiirteinä tulisi voida korostaa inhimillistä mittakaavaa, eheäksi ja toiminnalliseksi muotoiltavissa olevaa yhdyskuntarakennetta, luontoarvojen ja kulttuuristen kerrostumien sekä niistä johdettavien tarinoiden keskinäistä nivoutumista, sekä erinomaisen saavutettavuutta suhteessa kaupunkiseudun osaamisintensiivisiin työpaikkoihin samoin kuin merkittävimpiin kaupallisiin keskittymiin.

2 Tutkimustehtävä

2.1 Tavoitteet [Anu Henriksson ja Ilari Karppi]

Tilaus Lempäälän keskustan kehittämisprojektille virisi vuoden 2005 kuluessa. Kunnassa oli voittanut yhä laajempaa alaa tietoisuus kuntakeskuksen tulevan kehityksen haasteellisuudesta. Tuolloin muotoutumassa olevan tulevaisuuden näkyvimpänä maamerkinä Lempäälässä oli avautumassa Pohjoismaiden suurin ostoskeskus. Joulukuussa 2006 ovensa avanneen IdeaParkin pelättiin suuntaavan myös kunnan sisäisiä asiakasvirtoja pois kuntakeskuksesta ja siten leikkaavan sen elinvoimaa. Lisäksi kunnan väkiluvun kasvu jakautui pitkin nauhamaista yhdyskuntarakennetta, erityisinä tihentyminään sekä olemassa olevat alakeskukset (Kulju/Moisio, Sääksjärvi) palveluvarustuksineen että valmisteilla ollut, Tampereen kaupungin rajan yli rakentuva Vuoreksen alue.

Projektin avulla lähdettiin hakemaan näin ollen uudenlaista näkökulmaa suunnitteluun. Kuntalaisten haluttiin osallistuvan sekä kunnan että oman tulevaisuutensa hahmotteluun ja heille järjestettiin erilaisia mahdollisuuksia ottaa kantaa kuntakeskustan fyysisen ilmeen tuleviin kehittämistarpeisiin. Työvälineiksi valikoitiin yhdistelmä erilaisia, menetelmiä, joita ei ole aiemmin sovellettu siten porrastettuna kuin tässä hankkeessa tehtiin. Aluksi kuntalaisille annettiin tilaisuus vastata kaksivaiheiseen internet-pohjaiseen kyselyyn keskustan kehittämisen toivotuista suunnista. Kyselyihin annettujen vastausten perusteella suunniteltiin ja toteutettiin fokusryhmäkeskustelut, joihin kutsuttiin edustajia myös kunnan eri toimijaryhmistä poliittisista päätöksentekijöistä eri alan järjestöihin.

Hankkeen toiminnallisena tavoitteena on ollut saada lempääläläiset osallistumaan kuntakeskuksen suunnitteluun. Tällä osallistamisella pyrittiin yhtäältä sitouttamaan eri kuntalaisryhmät yhteiseen kehittämisprosessiin ja toisaalta hakemaan yksilöiden toiveista ja huolenaiheista innovatiivisia lähestymistapoja kehittämishaasteisiin vastaamiseksi. Hankkeen toisena päätavoitteena oli saada selville mahdollisuudet koostaa eri toimijaryhmille yhteinen tulevaisuudenvisio, jollaisen muodostumisen katsottiin edellyttävän Lempäälän kaupunkikeskustan kehittämisestä koskevan laajan keskustelun nostattamista ja sitä kautta rakennettavissa olevaa yhteisymmärrystä yhteisestä päämäärästä.

Hankkeella oli myös eräänlainen ”metodologinen” tai suunnittelun prosessiteorioiden tasoinen tavoite. Siinä toteuttavin työtavoin pyrittiin kasvattamaan Lempäälän kunnan kehittämisestä vastaavien virallisten toimijoiden ymmärrystä erityisesti visionäärisen suunnittelun lähtökohdista, periaatteista ja tarkoituksesta. Lyhyesti sanottuna tarkoituksena oli osoittaa, mitä visionäärisen suunnittelun keinoin voidaan tehdä ja mitä ei. Suunnittelun sisältöteorian tasoisena tehtävänä oli parantaa edellytyksiä osallistuvien suunnittelukäytäntöjen hyödyntämiselle. Tämän tavoitteen palvelemiseksi pyrittiin parantamaan eri toimijoiden

edellytyksiä päästä kiinni yhteiseen kehittämispuhuntaan ja siinä käytettäviin termeihin, jotta toimijat voisivat kehittää yhteisen tavan keskustella ja ilmaista näkemyksiään tulevaisuudesta. Tästä näkökulmasta visioprosessia itseään voidaan pitää yhtä tärkeänä kuin sen lopputulostakin. Suunnittelun sisältö- ja prosessiteorioiden kannalta keskeinen avainkysymys muodostui seuraavaksi:

- *Mitä strategisia kysymyksiä halutaan selvittää ilman että ajauduttaisiin liian laajaan tai liian suppeaan kysymyksenasetteluun?*

Tutkimus- ja kehittämisprosessin maantieteellisen viitekehyksen muodostaa Lempäälän keskusta-alue, jonka toimintaympäristöä määrittää siis sekä nykyinen että tulevaisuudessa kiristyvänä oletettava kilpailu asukkaista ja yrityksistä. Tutkimuksen näkökulmana kohdealueeseen ovat suunnittelun tarpeet, joihin kytkeytyy myös tietty tehokkuusvaatimus hankkeen toteuttamiseksi.

Prosessissa lähdettiin etsimään laajemmalle maantieteelliselle alueelle yhtenäistä kokonaisideaa ja -ilmettä. Tästä voitiin johtaa ajatus siitä, että keskusta-alueen myöhemmin jäsentyvien yksityiskohtien tulisi olla samansuuntaisia saavutetun lopputuloksen kanssa, toisin sanoen prosessin tulokset määrittäisivät yksityiskohtaisia, myöhemmin toteutuvaksi ajateltuja suunnittelutoimeksiantoja. Tämä puolestaan edellytti a) päätöksentekijöiltä kykyä sitoutua prosessin tuloksiin ja b) tuloksilta ja koko tutkimusprosessilta sellaista läpinäkyvyyttä, jonka varaan pitkäaikaisia kehittämistä koskevia sitoumuksia voitaisiin rakentaa.

Kehittämistyön tavoitteena ei kuitenkaan ollut tuottaa kaavaehdotusta. Sen sijaan sekä prosessilla että sen lopputuloksilla vaan auttaa ymmärtämään sitä, minkälaisia vaihtoehtoja Lempäälän keskustan kehittämisessä on ja mitä seurauksia erilaiset valinnat synnyttäisivät. Puolittain julkilausuttuna työhypotesina oletettiin, että keskustan tarjoamat julkiset palvelut voisivat toimia eräänlaisena asiointivirtoja vetävänä attraktorina, joka loisi pohjan myös kaupallisten palvelujen kysynnälle ja tarjonnalle ja siten yhden tulevan kehittämistoiminnan fundamenteista. Maankäytön ja toimintojen sijoittelun näkökulmasta tutkimuksen avainkysymys muotoutui seuraavaksi:

- *Millä tavoin ja millaisten toimintojen kautta kehittämisprosessi liittyy muodollisesti kunnan strategiseen suunnitteluun ja kaavoitukseen sekä näiden linkittymiseen toisiinsa?*

2.2 Tutkimusasetelman muotoutuminen [Ilari Karppi]

Luvussa 1.1 viitattiin mahdollisuuteen, että yhdyskuntasuunnittelu tietynlaisena hallintapalveluna joutuu myös lisäämään omaa tuottavuuttaan. Kehittämistoimialalla tuottavuuden kasvuksi voidaan mieltää sekä sellaisten toimintaprosessin terävöittäminen, jotka edistävät hyvän yhdyskuntarakenteen määrittelyä että päätöksenteko sellaisista yksittäisistä toimenpiteistä, jotka ovat välttämättömiä edettäessä kohti määriteltyä tavoitetilaa. Virheliik-

keiltä säästyminen merkitsee laajentunutta liikkumavaraa muilla paikallisen budjettitalouden alueilla, siis suuremman hyödyn irtisaamista käytettävissä olevista budjettivaroista.

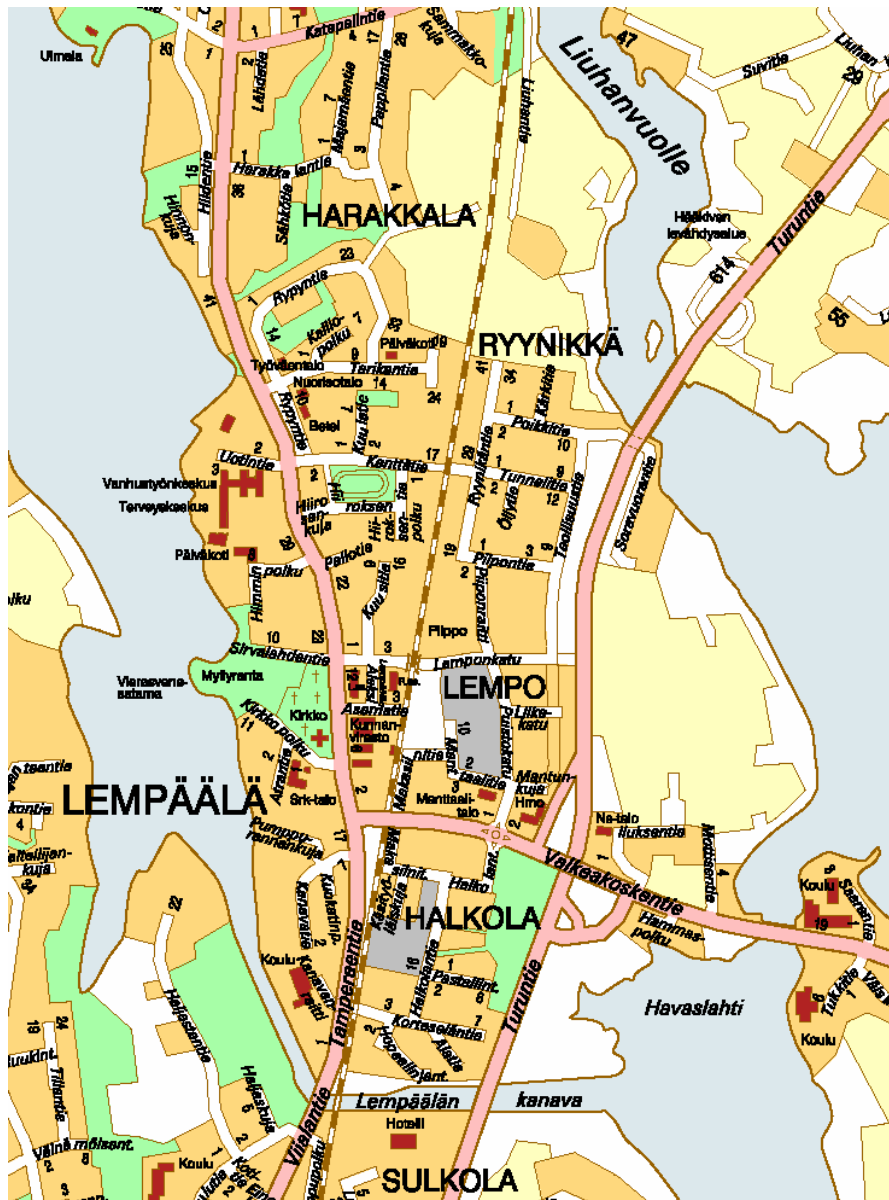
Yhdyskuntarakenteen ominaisuuksia koskevan tavoitetilan asetanta on poliittinen prosessi. Lempäälän keskustan kehittämisen ensimmäinen varsinainen työvaihe sai konkreettisen muodon 12.10.2005. Tuolloin eri poliittisten ja muiden keskeisten ryhmittymien edustajat kokoontuivat ideointitilaisuuteen miettimään, kenelle ja millaisille toiminnoille Lempäälän keskustan tulisi olla vetovoimainen runsaan kymmenen vuoden kuluttua. Myös hankkeen suunnittelun ja toteuttamisen myöhemmät vaiheet vietiin läpi valitulla keskustelevalle, osallistavalla ja sellaisena paljon erilaisista käyttäjäintresseistä informaatiota tuottavilla menetelmillä.

12.10.2005 käynnistyi niin ikään prosessi, joka on näkemyksemme mukaan tuottanut erittäin hedelmällisiä avauksia suomalaisessa yhdyskuntasuunnittelussa. Tässä prosessissa korostuu tulevien ihmisentasoisten tarpeiden määrittely ja lopullisen, perinteisen yhdyskuntien ja niiden alueiden käytön suunnittelua koskevan toimeksiannon muotoilu siten, että lopputulos heijastaa suunnittelun ja päätöksenteon ammattilaisten lisäksi myös yhdyskunnan käyttäjien, yhteisön jäsenten toteuttaman visiointityön tuloksia.

2.3 Toimeksianto: keskustan tulevien käyttötarpeiden määrittely [Ilari Karppi]

Tulevaa yhdyskunnan käyttöä koskevien tarpeiden määrittely edellyttää yhteiskuntatieteellistä perustutkimusta, jollaista varten on tarjolla erilaisia menetelmiä. Yksinkertaisimmillaan kyse voisi olla erilaisille toimijaryhmille suunnatusta lomakekyselystä, jota täydennettäisiin asiantuntijahaastatteluilla. Koska tarkastelun kohteena oli kuitenkin runsaan kymmenen vuoden aikajänteen päässä oleva tulevaisuus, jota koskevat konkreettiset päätökset vyöryvät eteemme aktiivisia toimenpiteitämme odottamaan, emme voineet ainoastaan puhua sen muotoutumisesta teoreettisena ilmiönä. Näin ollen lähestyimme tutkimuskohdetamme osallistavin ja toimintatutkimuksellisin, tulevaa kehittämistä koskevaa keskustelua mobilisoivin menetelmin.

Tällainen etenemistapa voidaan sekin pilkkoa erilaisiin ja eri ryhmille sovitettaviin menetelmiin. Esimerkiksi yrittäjiä edustavien yhteisöjen keskuudesta voidaan koota teemaryhmä visioimaan kaupan ja palveluiden tulevaa rakennetta erilaisissa keskuksissa. Asumiseen liittyvästä yhteisö- ja toimijakentästä voidaan vastaavasti koota oma teemaryhmänsä. Koululaiset, opiskelijat ja muut nuorison edustajat, joiden aktiivinen toiminta (esim. opinnot, harrastukset, vapaa-ajan käyttö) suuntautuu joko Lempäälään tai sen ulkopuolelle, muodostaa erityisen oleellisen tulevaisuutta koskevien käsitysten lähteen. Sovellettuihin menetelmiin palataan tarkemmin luvussa 4.

Lempäälän keskustasaaren eteläosa, tutkimuksen kohdealue.

Lähde: Lempäälän kunta, tekninen toimi/ympäristöteknisen suunnittelun vastuualue.

Lempääläläisiltä eri sidosryhmiltä ja eri asiantuntijatahoilta kootut näkemykset päätettiin jo suunnitteluvaiheessa koota yhteen ja esittää kuntakeskuksen suunnitteluprosessin ylläpidosta vastaaville poliittisille päätöksentekijöille erityisessä informaatio- ja ideointitilaisuudessa, jossa aiemmissa tutkimusvaiheissa tuotettu tieto käsiteltiin ensin pienryhmissä ja sen jälkeen koko osallistujajoukon kesken. Näin saataisiin myös eriteltyä tehtävät, jotka edellyttäisivät välitöntä toimintaa tehtävistä, jotka olisivat vuorossa vasta myöhemmin. Samoin eriteltäisiin tehtävät, jotka olisivat kunnan omalla toteuttamisvastuulla tehtävistä, jotka edellyttäisivät yhteistoimintaa eri sidosryhmätahojen kanssa.

Toimeksianto tutkimustyön käynnistämiseksi muotoutui kevään 2006 kuluessa. Hankkeen käynnistämistä käsitelleessä, Lempäälän kunnan elinkeinopoliittisen ryhmän piirissä käydyssä keskustelun pohjalta helmikuussa 2006 laaditussa muistiossa todettiin seuraavaa:

Suunnitellussa hankkeessa on tarkoitus kartoittaa erilaisten Lempäälän kuntakeskusta ja sen palveluja sekä tuottavien että käyttävien tahojen näkemyksiä tulevista kehittämistarpeista. Näin luodaan vahva pohja kuntakeskustan toiminnalliselle ja rakenteelliselle kehittämiselle. Hankkeen valmisteluvaiheena toteutettiin 12.10.2005 Lempäälän Ehtookodossa ideointitapahtuma, jossa eri toimijaryhmien edustajat esittivät lähtökohtaisia näkemyksiään keskustan tulevista kehittämistarpeista. [...] Ideoinnin tuloksia purkavassa keskustelussa syvällisempi, erilaisiin kehittämiseen liittyviin tarpeisiin kohdentuva tutkimus todettiin tarpeelliseksi. Keskustelussa korostettiin erityisesti tarvetta keskustaa käyttävien erilaisten ryhmien toiminnallisten tarpeiden analyysiin, jonka pohjalta voitaisiin edetä perinteisempään arkkitehtiosaamista edellyttävään yhdyskuntasuunnittelulliseen toimeksiantoon.

Tulevan hankkeen lopullinen muoto ja toteuttamisorganisaatio täsmentyi kesään 2006 mennessä. Sitä varten koottiin konsortio, johon kuuluivat Tampereen yliopiston yhdyskuntatieteiden laitos, Arkkitehtitoimisto Tilatakomo Oy ja tutkimuspalveluyritys ShopIn Research Oy. Konsortio raportoi hankkeen etenemisestä ohjausryhmälle, jota johti Lempäälän kunnanjohtaja Olli Viitasaari ja jossa olivat edustettuina eri valtuustoryhmät samoin kuin keskeinen kunnan yhdyskuntasuunnittelua koskevia päätöksiä valmisteleva virkamieskunta. Ryhmä keskusteli varsin syvällisesti tutkimuksen eri työvaiheista ja tarjosi ryhmän käyttöön hyvät hankkeen käytännön toteuttamisen edellyttämät tiedolliset ja toiminnalliset resurssit. Ohjausryhmäkokousten lisäksi konsortion jäsenet sekä hankkeen yhteyshenkilöt Lempäälän kunnan suuntaan, Timo Nevala ja Timo Palander tapasivat toisensa useaan otteeseen hankkeen eri työvaiheisiin keskittyneissä ja sen käytännön toteuttamista palvelevissa työkokouksissa.

3 Osallistuminen, vuorovaikutus ja konfliktit

3.1 ”Tiedon markkinat”: tiedon tarjonta ja näkemysten kysyntä [Ilari Karppi]

Yhdyskuntia ei suunnitella sosiaalisessa tyhjiössä eikä kuvitteellisia ihmismalleja varten, vaan vilkkaassa vuorovaikutuksessa erilaisten elämänpiirien ja niitä edustavien ihmisten kanssa. Vuorovaikutuksen vilkkaus näkyy pahimmassa tapauksessa konflikteina, joiden aineksina ovat kansalaisten ja suunnittelijoiden erimielisyys vähintäänkin suunnittelun päämääristä ja tavoitteista, mutta usein myös sen keinoista. Useita näistä konflikteista on jouduttu ratkomaan eri oikeusasteissa. Koska maankäyttöä koskevat erimielisyydet ovat tyypillisesti hyvinkin periaatteellisia ja siten vaikeasti juridis-hallinnollisin menettelyin sovittavissa, tavataan oikeudellisiksi päätyneet suunnittelukonfliktit puida aina korkeimmassa hallinto-oikeudessa asti.

Pitkä muutoksenhakutie aiheuttaa suunnittelevan viranomaisen, maanomistajan ja rakennuttajan näkökulmasta ylimääräistä tulevaisuutta koskevaa epävarmuutta ja kuntalaisten kanalta usein suunnittelun kohteena olevien ympäristöjen pitkittyvää keskeneräisyyttä. Muutosta hakevat kansalaiset ja näiden edustamat yhteisöt puolestaan joutuvat usein tyytymään tuomioistuinkäsittelyn tarjoamiin torjuntavoittoihin. Suunnittelukohteita saatetaan hienosäätää ja lisätä siten – usein verraten kosmeettisesti – kohteen hyväksyttävyyttä muutoksenhakijoiden silmissä. Suurimmat voitot odottanevat muutoksenhakijoita aikaulottuvuudella. Suunnittelukohteen toteutuksen viivästyessä ”ajat”, käytännössä arvostukset tai suhdanteet saattavat muuttua, jolloin hanke ei ehkä enää ole yhtä houkutteleva sen edistäjille kuin prosessin alkaessa.

Merkittävämpi yllä esitetystä seuraava periaatteellinen ongelma on kuitenkin toisaalla. Yhdyskuntien suunnittelun, siis ihmistoiminnan omassa sosiaalisessa kehityksessään toteutuvan vuorovaikutuksen on tarkoitus olla paikallista. Tämä paikallisuuden, paikallisiin tarpeisiin vastaamisen tavoite on kirjattu myös nykyiseen, vuonna 2000 voimaan astuneeseen maankäyttö- ja rakennuslakiin, joka teki kunnista todellisia kaavoitusmonopolin haltijoita antamalla kunnille oikeuden vahvistaa oman poliittisen mandaattinsa piirissä asemakaavansa. Tämä ”oman poliittisen mandaatin” piirissä toimiminen teki toisaalta myös kuntalaisista poliittisesti täysi-ikäisiä, sillä uuden kaavoitusikäntönnön mukaan kuntalais-kansalaisten aktiivisuus ja valppaus on noussut keskeiseksi suunnittelun kontrollivälineeksi ja korvannut siten ministeriön virkamiestyön kaavan vahvistajana ja siten sen kelvokkuuden takaajana.

Pitkät muutoksenhakupolut voivat pahimmillaan mitätöidä tämän paikallisuuden periaatteen. Korkein hallinto-oikeus ei ymmärrettävästikään voi olla yhdyskuntasuunnittelun ammattilainen. Lisäksi se on korostetusti hallinnollisen lainkäytön keskitetty toimija, jollaisena siltä puuttuu paikallinen rooli. Se operoi hallintolainkäytöllä ja oikeudellisilla käytän-

nöillä. Sen sijaan se ei voi ottaa kantaa siihen, mikä *voisi* olla paikallisesti hyvää suunnittelua ja yhteiskunnassa esiintyviin erilaisiin, väistämättä ristiriitaisiinkin tarpeisiin vastaamista tavalla, joka asettautuu erilaisten tavoitteiden toteutumista tukevalla tavalla suunnittelevan yhteisön tulevaa kehittämistä koskevaan henkiseen ilmastoon. Tämän prosessin kannalta tärkeitä ovat paikallisesti muotoutuvat, usein hiljaisen, ei-koodattavissa olevan tiedon tasoiset perinteet ja niitä koskevat näkemykset.

Paikallisuudella on siis oma merkityksensä, sekä suunnittelukonfliktien synnylle että niiden ehkäisemiselle. Ainakin osittaisena ratkaisuna suunnittelukonfliktien ennaltaehkäisemiselle voitaneen pitää laadukasta ja hyvin jaettua informaatiota ennakoitavissa olevista suunnittelutarpeista ja tulevan suunnittelun päämääristä. ”Rakenteellisten aukkojen” teorian kehittäjänä tunnettu Ronald Burt (1995, 13-15) puhuu saavutettavissa olevan informaatiohyödyn kolmesta muodosta: saavutettavuudesta, ajoituksesta ja viitetahoista. Ohessa Burtin näille muodoille antamia sisältöjä on muokattu siten, että ne soveltuvat suunnittelutilanteessa tarvittavan ja jaettavan informaation ominaisuuksien arviointiin, vastaten kuitenkin mahdollisimman tarkasti alkuperäistä ajatusta.

Ensiksikään informaatio ei leviä tasaisesti kaikille sitä tarvitseville tahoille. Se, joka on jakelun piirissä, hyötyy. Informaation olisi tultava myös mahdollisimman suoraan alkuperäislähteestä tai ainakin tunnetun välittäjän kautta. Esteet informaation matkalla tapaavat sumentaa sitä. Oleellista on myös tietää, kenelle saatu tieto pitäisi välittää. Toiseksi informaatiosta on eniten hyötyä sen ollessa tuoretta. Myös tältä osin henkilökohtaiset verkostosuhteet ovat tärkeitä. Hyvä sijainti toimijaverkostossa merkitsee, ei ainoastaan informaation sisällön laadun turvaavaa, vaan myös sisällön nopeasti kohteeseensa vievää välitysmekanismia. Kolmanneksi viittausjärjestelmä, se, kuka on tietoinen kenenkin kiinnostuksesta tietyn tyyppiseen informaatioon, vaikuttaa sekä informaation suuntautumiseen että tapaan, jolla eri toimijoista informaation käyttäjinä ajatellaan ja puhutaan. Suunnittelussa informaatio ei toisin sanoen ole pelkkä väline, vaan siitä ja sen puutteesta koskevista käsityksistä tulee helposti suunnitteluasetelman jäsentymiseen vaikuttava suorastaan rakenteellinen tekijä.

3.2 Vuorovaikutus suunnittelussa ja kommunikatiivinen teoria [Tapio Niininen]

Nykyinen maankäyttö- ja rakennuslaki tuli voimaan vuoden 2000 alusta. Sillä pyritään lisäämään vuorovaikutusta maankäytön suunnittelussa ja korostamaan paikallista päätöksentekoa sekä osallistumista. (Maankäyttö- ja rakennuslaki, 2000) Laki on vastaus lisääntyvään vaatimukseen uusista kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksista. Edustuksellinen demokratia koetaan asukkaiden keskuudessa riittämättömäksi vastaamaan paikalliseen maankäytön suunnitteluun, ja uusilta suorilta vaikutusmahdollisuuksilta toivotaan vastauksia tähän ongelmaan.

Sainio on käsitellyt demokratian tulevaisuutta. Hänen mukaansa edustuksellinen ja suora demokratia nähdään usein toisensa korvaavina vaihtoehtoina. Kuitenkin historiasta ja eri kulttuureista löytyy useita esimerkkejä siitä, että edustuksellista ja suoraa demokratiaa voidaan soveltaa rinta rinnan erilaisina yhdistelminä. (Sainio 1994, 83)

Vuoden 2000 maankäyttö- ja rakennuslaki takaa asukkaille mahdollisuuden tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa. Sainio näkee kansalaisten kyvyn ja mahdollisuuksien erityyppiseen osallistumiseen kasvaneen yhteiskunnan vaurastumisen ja koulutustason lisääntymisen myötä (Sainio 1994, 82). Usein asukkailla onkin viimeisin ja yksityiskohtaisin tieto heitä koskevista asioista, jolla saattaa olla paljon arvoa suunnittelussa. Tosin tiedon subjektiivisuus sekä yksityiset intressit saattavat olla ristiriidassa yhteisön intressien kanssa. Osittain tästä syystä vielä verraten uuden lain turvaamat osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet on paikoittain koettu asukkaiden keskuudessa tehottomiksi ja liian vähäiset vaikutusmahdollisuudet tarjoavaksi. Ongelmia syntyy kun pitäisi sovittaa yhteen asukkaiden yksittäiset tai pienten ryhmien mielipiteet sekä toisaalta kunnan virkamiesten ajamat, kunnan tulevaisuutta koskevat suuremman mittakaavan suunnitelmat.

Erilaiset intressit kohtaavat ja usein syntyy konflikteja. Aukkaat ovat tyytymättömiä mahdollisuuksiinsa vaikuttaa omaan elinympäristöönsä, ja hallinto puolestaan kokee konfliktien jarruttavan suunnittelua. Kuinka siis suunnitella kaikki osapuolet mahdollisimman hyvin huomioivaa yhdyskuntarakennetta, joka olisi samalla sekä toimivaa että myös kestävän kehityksen periaatteet huomioon ottavaa? Piilekö vuorovaikutteisuuden erilaisissa soveluksissa ratkaisuja nykyisten toimintatapojen ongelmiin?

Käsittelen seuraavassa vuorovaikutteisuutta kommunikatiivisen toiminnan teorian pohjalta. Jürgen Habermas on kehittänyt teorian kommunikatiivisesta toiminnasta. (Habermas, 1994) Teorian ydin on ajatus ideaalisesta puhetilanteesta. Ideaalisella puhetilanteella Habermas tarkoittaa sitä, että keskustelun muodostavat puheenvuorot sisältävät tietyt pätevyysvaatimukset. Näitä ovat tosiasiaväitteiden paikkansapitävyys, normatiivinen hyväksyttävyyys ja vilpittömyys, sekä myös kielellinen ymmärrettävyys ja loogisuus (Kajanoja, 1996, 22, Habermas, 1994). Keskustelussa ei siis ole eikä sille tule hyväksyä sisäisiä eikä ulkoisia esteitä. Ideaalitalanteessa pois suljetaan myös mahdollisuuksien eriarvoisuus sekä osallistumista haittaava alistaminen.

Habermasin mukaan kommunikatiivinen toiminta eroaa strategisesta toiminnasta siten, että siinä toimitaan yhteisymmärrykseen suuntautuen (Habermas, 1994, 88). Habermas näkee, että ymmärtämisprosessin tarkoitus ei samanaikaisesti voi olla yhteisymmärryksen saavuttaminen jonkun interaktioon osallistuvan kanssa sekä vaikuttaminen häneen kausaaliossa merkityksessä (Habermas, 1994, 71). Tämä tarkoittaa, että yhteisymmärrykseen ei voida päästä, jos toista toimijaa pidetään välineenä omien pyrkimysten ajamisessa. Sen sijaan Habermasin mukaan keskusteluun osallistuvien olisi omaksuttava sekä puhujan, että kuuli-

jan asenne, ja täten yhdessä pyrittävä ymmärtämään kulloistakin tilannetta ja sen hallintaa. Habermas näkee, että menestykseen tähtäävä toiminta eristää toimijan muista toimijoista, kun taas yhteisymmärrykseen tähtäävä asenne tekee osallistujat toisistaan riippuvaisiksi. Tämä siksi, että silloin toimijan on otettava huomioon muiden toimijoiden myönteiset ja kielteiset kannanotot. (Habermas, 1994, 71-72)

Lempäälän keskustan suunnitteluprosessissa useat keskusteluareenat tarjosivat mahdollisuuden edetä keskustelujen kautta suunnittelussa. Tämä tarjoaa mahdollisuuden sitouttaa useampia ihmisiä päätösten taakse. Tällä saattaa olla suunnitteluprosessia nopeuttava vaikutus, jos pystytään vähentämään konfliktien määrää. Pidemmällä aikavälillä tällaiset prosessit oletettavasti myös parantavat yhteiskuntarakenteen suunnittelussa käytävää keskustelukulttuuria viranomaisten sekä muiden toimijoiden välillä.

Myös Kajanoja näkee yhteisymmärrykseen suuntautuvan toiminnan ainoaksi välineeksi argumentaation. Kajanojan mukaan yhteisymmärrys ei ole sama asia kuin kompromissi. Tulisi pyrkiä tilanteeseen, jossa kaikki aidosti hyväksyvät ratkaisun ja sopeuttavat siihen henkilökohtaisen toimintasuunnitelmansa. Keskeiseksi kommunikatiivisuuden käsitteen pyrkimykseksi hän näkee irrottautumisen kompromissin käsitteestä. Se, että pyritään yhteisymmärrykseen, ei tarkoita sitä, että kielletäisiin maailman ymmärtämistä koskeva riita tai yhteiskunnallinen eturistiriita. Sen sijaan yhteisymmärrykseen pyrkiminen edellyttää riidan ja konfliktin ajatusta. (Kajanoja 1996, 23-24)

Virkamiesten näkemyksillä suunnitteluprosessin osallistumismahdollisuuksien tarkoituksista on suuri merkitys prosessin kululle. Tästä esimerkkinä Helena Leinon (2006) väitöskirjassa käsittelemä tapaus Vuoreksen uuden kaupunginosan suunnittelusta. Siinä Tampereen kaupungin virkamiehet halusivat määritellä kansalaisosallisia ja -osallistumista koskevat säännöt, osallistujat ja puheenaiheet. Kyse oli siis pikemminkin konfliktin haltuun ottamisesta kuin kansalaisosallistumisen aktivoinnista. Sen sijaan rajat osallistumiselle olisi voitu luoda yhdessä kansalaisosallisten kanssa.

Leino näkeekin, että hanketta voimakkaasti haastamaan lähteneiden kansallisosallisten toimintatyyli sai aikaan sen, että kansalaisosallistumisen määrittäminen ei tapahtunut niin yksiselitteisellä tavalla, kuin kaupungin hallinnossa kenties alun perin ajateltiin. (mt., 13) Uudet lain takaamat osallistumismahdollisuudet tuovat siis kansalaisille mahdollisuuden tulla kuulluiksi, mutta todellinen vaikuttavuus jää paikoittain vähäiseksi, ja siitä seuraa luottamuspulaa toimijoiden välillä. Viinikainen, Höyssä, Turunen sekä Weurlander ovat pohtineet kansalaisosallistumista *Yhdyskuntasuunnittelu*-lehdessä julkaisemassaan artikkeleissa. He näkevät osallistumisen vaikuttavuuden suurimpana haasteena vuorovaikutteisessa suunnittelussa. Ovatko suunnittelu- ja päätöksentekojärjestelmät tosiasiallisesti avoimia osallistujien mielipiteille?

Heidän mukaansa oikea ajoitus on osallistuvan suunnittelun todellinen ikuisuusongelma. Jos osallistumismahdollisuus annetaan liian aikaisin tai strategisella suunnittelutasolla, se ei usein herätä kiinnostusta kansalaisissa. Tällöin konflikteja saattaa nousta tarjoutuneista osallistumismahdollisuuksista huolimatta suunnittelun myöhemmässä vaiheessa. Liian myöhään tai liian yksityiskohtaisella tasolla tarjottu osallistumismahdollisuus saatetaan taas kokea “leikittämisenä”, kun ratkaisevat päätökset on jo tehty. Viinikainen ja hänen kollegansa ehdottavatkin *osallistumisen dokumentoinnin* parantamista päätöksenteko- ja suunnitteluaineistossa. Näin voitaisiin paremmin arvioida ja parantaa osallistumisen vaikuttavuutta ja arvovalinnat tulisivat läpinäkyvämmiksi. (Viinikainen ym., 2005:3, 48-49)

Ei ole löydettävissä yhtä ainoaa kaavoituksen osallistumisen mallia, joka toimisi kaikkialla. Olosuhteet ja toimijat vaihtelevat ja se mikä toimii yhtäällä, ei välttämättä toimi toisaalla. Silti toimivista käytännöistä voi varmasti ammentaa uusia ideoita ja soveltaa niitä uusille alueille. Suunnittelijoilta vaaditaan rohkeutta kokeilla uusia toimintatapoja, sekä herkkyyttä analysoida mikä toimii ja mikä ei.

4 Tutkimusmenetelmät

4.1. Käytetyt materiaalit [Anu Henriksson]

Kuntakeskustan kehittämistyössä tarvitaan laaja välineistö, koska prosessiin vaikuttavat erilaiset voimat, erilaiset aikaulottuvuudet ja erilaisia näkökulmia. Tämän vuoksi tässä työssä on yhdistetty sekä lyhyttä ja pitkää aikajännettä ja sekä ennustavaa että kriittistä lähestymistapaa, jotta edes osa kohteen moninaisuudesta saataisiin tarkasteltua. Menetelmänä käytettiin aluksi internet-pohjaista laadullista kyselyä (tästä lähtien *nettipaneeli*), jossa mukana oli kaksi arkkitehtitoimisto Tilatakomon luomaa visualisointia Lempäälän keskustasta. Visualisoinnit eivät ole itsessään lopputuloksia, vaan tapa avartaa eri toimijoiden ajattelua ja antaa tilaa uusille vaihtoehdoille ja tuoreille ideoille. Sitä seurasivat fokusryhmähaastattelut, joihin sisältyi myös keskustan ominaisuuksien paikallistamista kartan avulla. Tavoitteena oli oppiminen ja keskustelu, koska se on yksi tapa legitimoida yhteinen päämäärä. Jo se, että saadaan mukaan erilaisia toimijoita keskustelemaan keskenään, voidaan nähdä positiivisena tuloksena. Fokusryhmähaastatteluilla on pyritty vahvistamaan nettipaneelin tuloksia ja antamaan selityksiä ja syvyyttä kerätylle kyselyaineistolle.

Tässä hankkeessa sovelletun kaltaisella menetelmäyhdistelmällä ei keskustan kehittämistyötä tukevaa tutkimusta ole juurikaan tehty. Vastaavanlaista kehittämistyötä on tehty muun muassa muista Pirkanmaan kunnista Toijalassa, Pirkkalassa ja Kangasalla, mutta myös esimerkiksi Kuopion Saaristokaupungissa ja Ruotsissa Vellingbyssä ja Staffanstorpissa. Ympäristöministeriön aloitteesta vuonna 1996-97 on tehty kaupunkikeskustojen kehittämishanke seitsemässä suomalaisessa kaupunkikeskustassa. Siinä tutkittiin esimerkiksi kaupunkien demografiaa, ilmastoa, kaupunkirakennetta, keskustan liikennettä, kaupallisia palveluita ja niin edelleen. Menetelmänä esimerkiksi asukkaiden mielipiteiden kartoittamiseen käytettiin kirjallisia kyselyjä. (Heikkilä, Karppinen & Santasalo 1998)

Samaan aikaan tiedon keräämisen kanssa Lempäälän koululaisia pyydettiin tuottamaan lyhyt tarina, elämästä Lempäälän ihannekeskustassa 2020 ja piirtämään kuva elämästä Lempäälän keskustassa 2020. Toimenpiteiden toteutumista pohdittiin marraskuussa järjestetyssä valtuustoseminaarissa (luku 4.4).

4.2 Verkko/nettipaneeli, tarkoitus ja toteutus [Simo Andersson]

Verkkopaneelin tarkoituksena oli selvittää eri väestöryhmien mielipiteitä ja näkemyksiä Lempäälän kunnan keskustan kehittämisestä. Verkkopaneelin pääkohderyhmänä olivat Lempäälän kunnan asukkaat ja yrittäjät sekä kunnanvaltuuston jäsenet. Lisäksi paneeliin kutsuttiin mukaan naapurikuntien valtuustoryhmien puheenjohtajat, isojen rakennusliikkeiden edustajia sekä kiinteistökehitysyritysten edustajia. Lempääläisiä yritettiin aluksi värvä-

tä tutkimukseen jakamalla keskustan, Kuljun ja Sääksjärven asukkaille koteihin tiedotteita, joissa kerrottiin tutkimuksesta ja pyydettiin sähköpostitse ilmoittautumaan tutkimukseen. Tiedotteita jaettiin noin 600 kpl, mutta ilmoittautuneita saatiin vain muutama.

Tämän jälkeen vastaajia rekrytoitiin puhelimitse ja näin saatiin tutkimuksen kannalta olennaisten vastaajaryhmien edustajat: mukaan saatiin sekä keskustassa että keskustan ulkopuolella asuvia, eri ikäisiä naisia ja miehiä. Vastaajien lukumäärä mahdollisti erilaisten ryhmitelyjen tekemisen. Värväys kohdistettiin pääasiassa keskustan, Kuljun ja Sääksjärven asukkaisiin. Keskustan ulkopuolella asuvat olivat selvästi heikommin motivoituneet osallistumaan tutkimukseen, koska he eivät juuri käy Lempäälän keskustassa. Muut vastaajaryhmät värvättiin tutkimukseen sähköpostitse. Verkkopaneeliin sai osallistua myös kunnantoiniston palvelupisteessä ja Lempäälän messuilla, mikä toi mukaan myös sellaiset informantit, joilla ei ole käytössä internet-yhteyttä. Puuttumaan jäivät kuitenkin kiinteistönomistajat. Harkinnanvaraisena otoksena mukana oli rakennusliikkeiden ja kiinteistösijoittajien edustajia.

Tutkimus toteutettiin kaksikierröksisellä verkkopaneelilla, jossa ensimmäisellä kierroksella vastaajat kertoivat toiveitaan keskustan kehittämiseen liittyvistä asioista ja ottivat kantaa kahteen vaihtoehtoiseen kehityssuunnitelmaan. Ensimmäisen kierroksen kysymykset olivat tyypiltään avoimia kysymyksiä, eli valmiita vastausvaihtoehtoja ei annettu. Aluksi vastaajat saivat vapaasti kertoa, millaisen keskustan he haluaisivat Lempäälään. Sen jälkeen kysyttiin, mitä asioita Lempäälän keskustan suunnittelussa pitäisi erityisesti huomioida sekä vielä erikseen omina kysymyksinään, miten suunnittelussa pitäisi huomioida ensinnäkin liikenne ja liikkuminen, toiseksi asuminen ja toisten ihmisten kohtaaminen ja kolmanneksi turvallisuus. Vastaajat saivat myös tutustua ja kommentoida kahta Lempäälän keskustasta laadittua visiota kuvineen ja karttoineen (ks. liite 1, vrt. Tilatakomo Oy:n laatima tutkimusseloste). Arkkitehtien laatimista kahdesta suunnitelmaluonnoksista vastaajille näytettiin 5-6 kuvaa kummastakin vaihtoehdosta ja niiden hyvät ja huonot puolet pyydettiin nimeämään.

Ensimmäisen kierroksen tulosten perusteella laadittiin 15 keskustan kehittämisessä mahdollisesti huomioon otettavaa toimenpide-ehdotusta. Toimenpide-ehdotukset laadittiin aineistoon perehtymisen jälkeen työryhmässä, johon kuuluivat yliopistolta Ilari Karppi ja Anu Henriksson, Tilatakomosta Taina Jordan ja Esko Talonpoika, Lempäälän kunnasta Timo Nevala ja Timo Palander sekä Shop'In Researchista Simo Andersson.

Paneelin toisella kierroksella samoja vastaajia pyydettiin asettamaan nämä toimenpide-ehdotukset tärkeysjärjestykseen. Toisen kierroksen perusteella saatiin tietoa siitä, millaisen keskustan lempääläiset haluaisivat sekä mihin asioihin suunnittelussa pitäisi erityisesti kiinnittää huomiota. Verkkopaneelin ensimmäiseen kierrokseen osallistui kaikkiaan 230 vastaajaa ja toiseen kierrokseen 123 vastaajaa.

4.3 Fokusryhmähaastattelu [Anu Henriksson]

Fokusryhmähaastattelulla tarkoitetaan aiheen ja/tai kohderyhmän osalta fokusoitua ryhmähaastattelua, jossa fasilitaattori ohjaa ja rohkaisee ryhmän keskustelua osittain strukturoidun haastattelurungon mukaan (Kitzinger 1995 Pennanen & Winellin 1997, 7 mukaan). Kvalitatiivisena menetelmänä fokusryhmähaastattelu antaa mahdollisuuden kerätä tietoa kiinnostuksen kohteena olevasta aiheesta nimenomaan laadullisesti: määrällisen 'kuinka moni?' - tiedon sijasta kysytään miksi ja miten ja minkälaisia kokemuksia, asenteita ja kokemuksia osallistujilla on aiheesta.

Fokusryhmätekniiikan soveltamisalue on varsin laaja: kaupalliset ja julkisen sektorin markkinointitutkimuksista akateemiseen perustutkimukseen. Menetelmän avulla voidaan yhdistää haastattelun ja havainnoinnin piirteitä. Keskustelut käydään ryhmissä, mikä itsessään on tärkeässä asemassa keskinäisen oppimisen kannalta. Ryhmien tavoitelaajuus on noin 4-8 osallistujaa sekä fasilitaattori ja mahdollisesti kirjaaja. Fasilitaattorin roolina on luoda mahdollisuuksia ja tukea ryhmän keskustelua. Hän ottaa huomioon ryhmädynamiikan huomioidulla hallitsevia jäseniä ja rohkaisemalla vetäytyviä. Mielenpitoja ja näkemyksiä tuotettiin sosiaalisen vuorovaikutuksen avulla, jolloin menetelmän avulla tavoitetaan yksilöllistä haastattelua paremmin sitä elämän todellisuutta, jossa mielipiteet, asenteet ja tavat muodostuvat ja jossa ihmiset toimivat sosiaalisessa ympäristössään. Fokusryhmistä saatujen näkemysten analysointi tehdään samantyyppisesti kuin muidenkin laadullisten aineistojen, mutta siihen voidaan tässä tapauksessa lisätä fokusryhmien tuoma ryhmädimensio. Erilaisia ryhmiä vertaillaessa pyritään löytämään samanlaisuudet ja erilaisuudet ideoissa, trendeissä ja malleissa, jotka nousevat esiin joko aihepiiristä tai ryhmästä riippumatta. (Pennanen & Winell 1997, 7, 9)

Lempäälässä järjestettyihin fokusryhmiin osallistui kerrallaan 2-9 henkilöä fasilitaattorin ja kirjaajan lisäksi. Fokusryhmien rekrytointi tapahtui puhelimitse ja tilaisuuden lähestyessä lähetettiin vielä muistutuskirje tai -sähköposti. Otoksen ei ollut tarkoitus olla edustava, vaan ryhmän jäsenet on koottu kohdistetusti, tutkimuksen tarkoituksen ja kohderyhmän mukaisesti. Fokusryhmiin osallistujat muodostivat kattavan otoksen kunnan toiminnallisista ja maantieteellisistä alueista. Ryhmät pyrittiin muodostamaan homogeenisiksi, jottei ryhmässä syntyisi tarpeetonta eriarvoisuutta, mutta ryhmät olivat kuitenkin monipuolisia esimerkiksi puoluetustan tai asuinpaikan suhteen. Ryhmien jäseniä yhdisti lähes kaikilla yhteinen asuin- ja toimintaympäristö, Lempäälä, mikä osoittautuikin varsin vahvaksi sidokseksi. Fokusryhmiin osallistui yhteensä 37 ihmistä jakautuen seuraaviin ryhmiin:

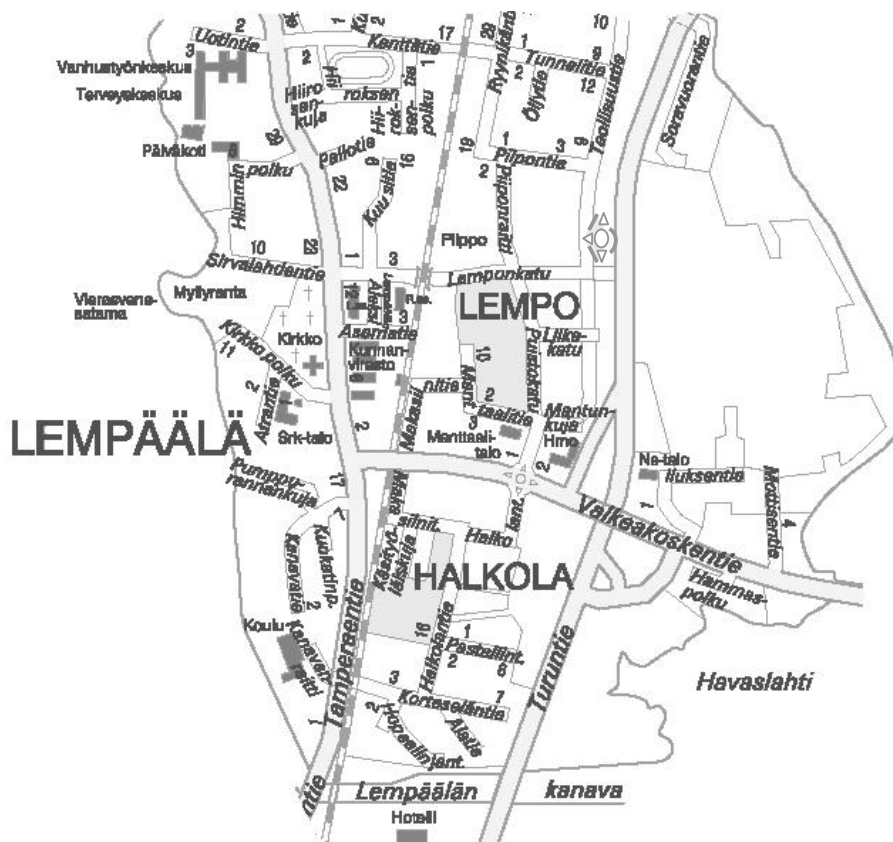
- Päätöksentekijät: Edustajat eri puolueista, sillä tämänkaltaisen kehittämissuunnitelman on liitettävä elimellisesti päätöksentekoprosessiin ja/tai strategiseen suunnitteluun
- Asukasryhmät 1-3: Lempäälän keskustasaaren, Kuljun ja Sääksjärven asukkaita ja asukasjärjestöjen sekä vammaisneuvoston edustajia.
- Rakennetun ympäristön muovaajat: Tässä ryhmässä oli edustajat Lempäälän kaavoituksesta vastaavista ryhmistä sekä rakennusliikkeiden ja ympäristösuojelujärjestön edustajat

- Toimijat: Tässä ryhmässä oli lempääläisten yrittäjien edustajia sekä vapaa-ajantoiminnan koordinoijataho
- Nuorisovaltuuston edustajat: edustavat kunnan tulevaisuutta
- Seniorineuvoston edustajat: edustavat kokemusta

Kaikki istunnot sekä kirjattiin paperille että nauhoitettiin osallistujien suostumuksella. Näin puhujat pystytään paremmin identifioimaan ja mahdolliset epäselvät kohdat tarkentamaan. Haastattelut kestivät noin kaksi tuntia ja ne järjestettiin Lempäälän kehitys Oy:n tiloissa Lempäälän keskustassa lukuun ottamatta nuorisovaltuuston haastattelua, joka tehtiin Lempäälän lukion tiloissa.

Nauhat purettiin muistiinpanoja hyväksi käyttäen tarkkana yhteenvetona keskustelusta. Tästä tekstistä pyritään identifioimaan eri aiheiden keskeiset esiin tulleet näkemykset, kokemukset ja mielipiteet.

Osallistujat olivat hyvin motivoituneita ja he toivat keskustan kehittämiseen runsaasti uusia ideoita sekä ilmaisivat, mihin suuntaan Lempäälän keskustaa toivottiin kehitettävän. Eräs haastateltava kysyi heti fokusryhmähaastattelun alkuvaiheessa ”Keskustellaanko tässä myöhemmin toiveista mitä haluaisi, vai onko se tämän kohdan asia?” (S5). Koska kaikki ihmiset eivät päässeet mukaan keskustelutilaisuuteen, heille lähetettiin erillinen (lomake) kysely, jonka tulokset käsiteltiin erikseen. Kirjallisen vastauksen jätti kolme vastaajaa.

Fokusryhmähaastattelussa käytetty karttapohja Lempäälän keskusta-alueesta.

4.4 Valtuuston ja ohjausryhmän brainstorming [Ilari Karppi]

Fokusryhmävaiheen jälkeen, 1.11.2006, järjestettiin Kuljun koulun ruokalassa Lempäälän kunnanvaltuutetuille ja hankkeen ohjausryhmälle yhteinen, aiempia työvaiheita käsitellyt seminaari. Seminaarin avasi kunnanvaltuuston puheenjohtaja Päivi Söderström ja keskustasaaren kehittämishankkeen esitteli ohjausryhmän puheenjohtaja kunnanjohtaja Olli Viita-saari. Tämän jälkeen hankekonsortion jäsenet kävivät läpi edellisissä luvuissa esitetyt tulokset.

Seminaarilla oli kaksi päämäärää. Yhtäältä se informoi päätöksentekijöitä saaduista tuloksista. Toisaalta siinä ideoitiin tulosten perusteelta kehittämisen painopistealoja, aikataulutettiin tarpeelliseksi koettuja toimenpiteitä ja määriteltiin tehtävistä ne, jotka olisivat kunnan oman operatiivisen toimivallan piirissä.

Ideointivaihe jäsenyi seuraavasti. Seminaaripaikalle saapuville osallistujille annettiin numerolaput, joiden perusteella tapahtumaan osallistujat jaettiin ryhmiin. Tuolit oli järjestetty numeroiduiksi ryhmiksi. Osallistuvat istuivat saamansa numeron osoittamaan ryhmään. Osallistujat kuuntelivat esitykset näissä ryhmissä.

Itse ideointivaihe alkoi lyhyellä yksilöpohdinnalla, hiljaisella tuokiolla, jonka kuluessa osallistujat määrittivät omalta kannaltaan merkittäviä kehittämiskysymyksiä. Pohdinnan ja sitä seuraavan ideoinnin ajaksi valkokankaalla pyöri PowerPoint -esitys Lempäälän eri koulujen oppilaiden piirtämistä, Lempäälän keskustan kuviteltua tulevaisuutta esittävistä kuvista. Ideoinnin tueksi valkokankaalle heijastettiin kuvien lomassa useita aiemmissä tutkimusvaiheissa esiin nousseita kehittämissesityksiä, jotkut niistä hyvinkin teräviä ja jopa provosoivia. Ryhmille annettiin mahdollisuus valita tärkeänä pitämiään kehittämissajatuksia tältä listalta, mutta osallistujia rohkaistiin myös nostamaan esiin kohteita listan ulkopuolelta. Näin koostetulta ryhmän yhteiseltä prioriteettilistalta pyydettiin valitsemaan noin viisi ryhmän merkittävimpänä pitämää kehittämishanketta.

Seuraavassa vaiheessa yksittäiset, A4-arkeille kirjatut kehittämiskohteet koottiin ja ryhmiteltiin temaattisesti siirrettäville seinäkkeille. Tämän jälkeen kehittämiskohteista käytiin yleiskeskustelu, jonka tarkoituksena eriytettiin ensisijaiset, välittömimpiä toimenpiteitä vaativat kohteet toissijaisista, pidemmällä aikavälillä toteutettaviksi tulevista kohteista. Tätä varten A4-arkit ryhmiteltiin uudelleen seinäkkeille. Lopuksi tehtiin eräänlainen jako kahteen. Yhtäältä määriteltiin eräitä perustavanlaatuisia periaatteita, jotka olisi huomioitava riippumatta siitä, millaisia yksityiskohtaisia toteuttamisintressejä haluttaisiin korostaa. Nämä olennaisimmat periaatteet järjesteltiin omalle seinäkkeelleen. Toisaalta paikannettiin välittömiä toimenpiteitä edellyttävien tehtävälueiden joukosta ne, jotka olisi mahdollista sisällyttää seuraavien budjettivuosien toimintapuitteisiin.

Ideointi toteutui hyvin. Erittäin haastavista keliolosuhteista ja käynnissä olevasta budjettiluonnosta huolimatta noin puolet valtuutetuista oli saapunut paikalle. Keskusteluissa erityisesti keskustasaaren kehittämisen perustavaa laatua oleviksi kysymyksiksi paikannettiin seuraavat asiat:

- Rahoituksen järjestäminen valittujen kehittämissuunnitelmien toteuttamiseksi.
- Muutoksen sallivan kokonaisrakenteen takaaminen, ulottuvuuksinaan
 - o eri aikakausien kohtaaminen
 - o kerrostuneisuus
 - o kehityksen myötä tapahtuva toimintojen muutos
- Kestävän ikärakenteen turvaaminen
- Keskustasaaren asukasmäärän kaksinkertaistaminen.

Tärkeänä siis pidettiin yhtäältä keskustasaaren elinvoimaisuutta mutta myös sitä, että kehittämistyön toteutuminen tehtäisiin mahdolliseksi hyvää ympäristöä tuottavalla tavalla.

Kunnan omien ja mahdollisuuksien mukaan verraten nopeastikin toteutettavien muutostavoitteiden joukossa korostuivat erityisesti ympäristön virkistyskäyttöön liittyvät ja aivan erityisesti keskustasaaren vesielementtiin kytkevät asiat. Myllärinpuistoa ehdotettiin virkistystoimintojen keskuksiksi rantakahviloinen, vierasvenesatamineen ja mahdollisesti ravintolalainehin. Mielikuvien tasolla puhuttiin myös ”keskiajan kaupungista” joka avautuisi, osin kävely- ja pyöräilyreittien välittämänä Kirkkotorilta kanavalle ja Haljastennokalle/Hauralaan. Myös Ahtialanjärven ympäri toivottiin sekä kesällä että talvella käytettävissä olevaa virkistysreittiä. Monet näistä alueista rajautuvat toimeksiannossa tarkoitettua keskustaluonnon ulkopuolelle, mutta kertovat myös päätöksentekijöiden kokemasta tarpeesta päästä hyödyntämään keskustan tuntumassa olevia lähiluontoalueita.

Välittömien kunnan omissa käsissä olevien toimenpiteiden joukkoon luettiin myös kunnan virastojen siirto Piippo-keskukseen, mikä osaltaan edistäisi keskustan muiden muutostavoitteiden toteuttamista. Nopeasti ja kunnan omin ratkaisuin toteutettavien toimenpiteiden listalle nousi myös yleisö-WC:n rakentaminen keskustaan.

5 Tulokset

5.1 Keskustalta haluttavat ominaisuudet [Anu Henriksson]

Yhteisöllisyys ja viihtyminen

Keskustojen uudistamisessa ja julkisten tilojen kehittämisessä on tärkeää löytää kaupungin toiminnallinen keskipiste ja toisaalta kaupallinen pääkatu. Toiminnallinen keskipiste voidaan määritellä paikaksi, mihin ihmiset kokoontuvat spontaanisti yhteen eli paikaksi, jossa yhteisöllinen kaupunkikulttuuri on vahvinta (identiteettipiste). (Heikkilä, Karppinen ja Santasalo 1998, 35) Tutkimuksemme vastaajienkin mielestä keskustan pitäisi olla ihmisten kohtaamispaikka, josta löytyisi erilaisia kulttuuripalveluja, kahviloita, ravintoloita sekä harrastuksiin ja vapaa-ajan viettoon liittyviä mahdollisuuksia. Eräs vastaaja kiteyttää asian seuraavasti ”...kohtaamispaikkoja ihmisille missä ne voi tavata ja vaikka istahtaakin sitten kun tapaa tuolla toisensa vaikka sattumalta.” (T4) ja osuu samalla myös kaupunkikehityskirjallisuuden painotukseen.

Verkkopaneelin vastaajien mukaan keskustan pitäisi olla kuntalaisten olohuone, jossa viihtyy yksin tai ystävien kanssa. Fokusryhmissä tarkennettiin olohuoneen käsitettä. Se määrittyi viihtyisäksi paikaksi, josta löytyy istumapaikkoja, kahviloita ja yleensäkin tilaa viihtyä. ”Olohuone on semmonen missä ollaan ja viihdytään, eli siinä pitää olla vihreetä ja tilaa hengittää eikä kauheen ahtaasti ja tiiviisti rakennettu.” (P5) Olohuone on myös tunnelmasia, johon liittyy esimerkiksi tuttujen tapaaminen ja tällaisia paikkoja kaipasi suurin osa vastaajista nuorisosta senioreihin. Seniorit toivoivat tapaamispaikkaansa erityisesti keskustaan. Nuorten ryhmässä tuli ilmi, että vaikka nuorisotiloja jo on, niissä tapaamista hankaloihtaa edullisten kulkuyhteyksien puute kunnan eri osien välillä. Moni osallistuja mielsi olohuoneen fyysiseksi ilmentymäksi torin ja siihen liittyvän kävelykadun, jossa voisi myös järjestää erilaisia tapahtumia. Suomen sääolosuhteet asettavat tietysti omat rajoitteensa torin toiminnalle. Torin toivottiin olevan ”sopivan kokoinen”, mikä viittaa jopa hieman liian ahtaaseen: ”Ei ihmiset voi olla yhdessä jos ne on yks siellä toinen täällä.” (A14) Toisaalta eräs haastatelluistamme kysyy ”...että onko lempääläiset ansainneet toria, eli käyvätkö he siellä jos se olisi?” (T4).

Lempääläisten viihtymiseen liittyy selvä yhteys luontoon. Luonnon pitäisi olla läsnä esimerkiksi puistoina sekä näkymänä vesistöille. Kysyttäessä lempipaikoista moni vastaaja mainitsi Lempäälän kanavan ympäristöineen. Myös Myllyranta tuli usein esille, vaikka siellä koettiin myös olevan runsaasti parannettavaa esimerkiksi turvallisuuden osalta. Jotta lempääläiset pääsisivät vesistöjensä äärelle, kaikissa keskusteluissa nousi esille ulkoilu- ja pyöräilyreitien rakentaminen keskustasaaren tai Ahtialanjärven ympäri. Tällä hetkellä kiiteltäviä ulkoilualueita olivat esimerkiksi Himmin ja Hakkarin alueet. Nykyisten puistojen hoitamista toivottiin parannettavan. ”Että kun tehdään jotain [istutuksia, puistoja], niin se pi-

täis myöskin hoitaa.” (A21) Harrastus- ja kulttuurimahdollisuuksien, esimerkiksi uimahallin ja siistimmän kuntosalin, puute tuli esille keskusteluissa, vaikkakin toisaalta Lempääläopistoa ja keskustan vanhaa urheilukenttää kehuttiin. Uimalaa sekä kehuttiin että moitittiin, samoin venepaikkojen saatavuutta.

Lempäälältä kaivattiin myös vahvempaa identiteettiä, joka voisi johtaa pikkukaupunkimaiseen yhteenkuuluvuuden tunteeseen. ”*Tää vois olla vähän niin kuin vaskooli, jonka alimalla pohjalla on helmi. Se vois olla tämmöinen koru. Ihmiset sanois et käydään siellä, se on kaunis kirkonkylä. Taikka siellä on kaunis keskusta. Ei välttämättä että meidän pitää mennä sinne. Mutta samalla voidaan käydä apteekissa, lääkärissä ja kunnan toimistossa.*” (A14) Tämän avuksi kaivattiin, että historia olisi läsnä nykyajassa. Jotkut haastatellut olivat jo turhautuneita:

”Miks Lempäälä niinku ratsastaa ’Lempäälä on lähellä’, ja tämmöisillä slogaaneilla ja sitten tavallaan toisaalta, nyt on ollut niin kuin viimeinen naula arkkun tää Ideapark. Et tavallaan niin kuin myy sielunsa taistelemalla kynsin ja hampain jostain mitä se ei oo.” (R5)

Palvelut: tori, julkiset palvelut

Eräänä kuntakeskuksen tärkeimmistä tehtävistä pidetään toimivan palveluverkoston ylläpitämistä, niin julkisten kuin kaupallisten palvelujen osalta. Kuntakeskuksen julkisten palvelujen valikoima tulisi kattaa kuntalaisten tarvitsemat ja kunnan tarjoamat viranomaispalvelut. Terveyskeskuksen palvelujen säilymistä pidettiin ehdottomana ja väkiluvun kasvaessa niitä olisi kehitettävä edelleen. Kunnan palvelujen olisi löydettävä keskustasta ja valtion palvelujen, kuten verotoimiston toiminnan, toivottiin kasvavan. Toisaalta tunnustettiin myös realiteetit

”Se on niinkun elinehto, että tänne tarvii saada asukkaita, jotta ne käyttää niitä palveluita, jotka tänne keskustaan pitää jäädä.” (P5)

Kaupallisista palveluista kuntakeskuksessa pitäisi olla ainakin tärkeimmät päivittäistavara-kaupat, mielellään erikoistavaraliikkeitä sekä vapaa-ajan viettoon liittyviä kaupallisia palveluja. Vaikka Marjamäkeen tulee runsaasti erilaisia kaupallisia palveluja ei keskusta saa jäädä kaupalliseksi tyhjiöksi, vaan siellä tulisi olla ainakin peruspalvelut. Kustantun kilpailumahdollisuutena koettiin palvelu päivittäistavara-kaupoissa sekä tasokkaat ruokapaikat ja kahvilat, jotka olisivat auki myöhempään ja siten niihin olisi helppo kokoontua. Sen sijaan laatikkomyymälät koettiin suorastaan vaarana:

Eli sinne [Lempon alueelle] tulee tämmösiä liiterimäisiä hallimuotoisia kauppia. Jotka ei varsinaisesti tee minkäänlaista sellasta liikekeskustaa. Tai minkäänlaista viihtyvyyttä. Ne on lähinnä semmosia palveluita sijoitettu nyt Lempäälään keskustaan, mitä muissa kaupungeissa sijoitetaan johonkin haja-asutusalueelle. Sillain että ihmiset menee niihin autolla.” (N3)

Kuten jo edellä mainittiin, tori nostatti kaikissa ryhmissä virkeitä keskusteluja. Erityisesti torin sijainnista löytyi paljon mielipiteitä, joita yhdisti toive siitä, että torin sijainti olisi keskellä kuntakeskusta. ”...*Semmoinen paikka mihin ei tarvi erikseen lähteä. Et jos sä oot tässä asioilla, niin voi sanoo että poikkeanpa torille...*” (A3) Sen toimimiseksi toivottiin myös toiminnan organisointia. Sieltä toivottiin löytyvän myös istutuksia, kahvila ja tapahtumia.

Matkailupalvelujen kehittämiseksi löytyi useita ideoita. Keskustan tuntumaan tulisi saada hotelli, jonka vieraat pääsisivät helposti tutustumaan Lempäälän palveluihin. Vierasesatama palvelisi myös oman kunnan asukkaita esimerkiksi kahvilana tai kokouspaikana. Vierasesatama voisi olla Myllyrannassa tai Havaslahdessa. Kesämökkiläisten houkuttelu keskustaan nähdään myös mahdollisena, sillä Lempäälällä on tarjota toisiaan lähellä sijaitsevia palveluja, parkkipaikkoja ja siten nopeampaa asiointia. Matkailijoita auttaisivat myös nykyistä paremmat opaskyltit.

Liikenne ja pysäköinti

Keskustan palvelujen saavutettavuuteen liittyy olennaisena asiana liikenne. Keskustan pitäisi olla helposti saavutettava millä tahansa kulkuvälineellä. Lempäälä nähdään kuntana, jossa auton käyttö on lähes pakollista ja sen vuoksi pysäköintijärjestelyt ovat palvelujen saavutettavuuden kannalta tärkeitä. Autolla on helppo liikkua kuntakeskustassa ja uudet kiertoliittymät koetaan hyviksi. Nykyisin keskusta on kuitenkin joidenkin vastaajien mielestä vain läpiajopaikka. Keskustan asuinalueita tuntui vaivaavan ensinnäkin se, että monilla alueilla läpiajaja haluttiin vähentää sulkemalla teitä, mistä osittain on syynä se, että kaduilla ajetaan liian lujaa. Haastatellut toivoivat mieluummin liikenteellisesti monimuotoista ja -ulotteista keskustaa, jossa otettaisiin huomioon sekä turvallinen liikkuminen kaikilla kulkuvälineillä että asuinviihtyvyys.

Liikennejärjestelyissä on kuitenkin paljon parannettavaakin. Pysäköinti jakaa mielipiteitä: toisten mielestä siinä ei ole ongelmia, mutta viihtyisyyttä ja väljyyttä olisi parannettava esimerkiksi istutusten avulla ja invalidipaikkoja olisi lisättävä. Toisten mielestä taas pysäköintipaikoista on puute ja ratkaisuksi ehdotettiin maanalaista pysäköintiä, pysäköintitaloa sekä tiettyjen paikkojen maksullisuutta tai aikarajoitetta. Monissa ryhmissä tuli kuitenkin esiin myös näiden vaihtoehtojen kustannuskysymykset. Ilmeisesti kyse onkin siitä, kuinka lähellä parkkipaikkojen pitäisi olla, jos keskustan laitamilta edelleenkin tosiasiassa löytyy parkkitilaa. Useissa keskusteluissa tuli esille myös, että asioimaan tulevien pysäköinti ei niinkään ole ongelma kuin niiden, jotka käyvät keskustassa töissä.

Myös julkisen liikenteen helppo saavutettavuus on turvattava ja erityisesti junaliikennettä edelleen kehitettävä. Radan varteen kaivattaisiin pysäköintitiloja (auto, pyörä, sukset jne.) Lempäälän ulkopuolella työssäkävijöille sekä Lempäälään muualta tuleville eli pendelöijille ja pääsyä junalaiturille olisi helpotettava. Myös radan ylityksiä kaivattiin lisää, jos kes-

kustasta halutaan yhtenäinen. ”Sen [radanylityksen] pitäis vaan ylipäättään olla jotenkin sillain joustavampi. Sillain että nää ei muodostuis ikään kuin kahdeksi eri paikaks, radan tolla puolen ja radan tällä puolen.” (N3) Kevyen liikenteen väylät ovat tärkeitä turvalliseen liikkumiseen keskustassa sekä lasten liikenneturvallisuudelle. Tällä hetkellä kevyt liikenne koetaan hyvin järjestettynä jopa niin, että sitä ehdotettiin Lempäälän profiloitumisalueeksi, mutta ennen sitä saadaan toivottavasti lisää esimerkiksi radan ylityksiä tai alituksia sekä parannusta talvikunnossapitoon. Myös tässä yhteydessä tuli esiin rantareitin toive. Keskustan ulkopuolella kevyen liikenteen väyliä ei enää kiitellä. Siellä esimerkiksi pyöräilymahdollisuudet ovat hyvin rajalliset.

Turvallisuus ja esteettömyys

Lempäälän keskusta koettiin turvalliseksi ja tätä pidettiin jopa houkuttimena kuntaan muuttaville. Hieman huolta herättää kuitenkin Myllyranta. Jotkut vastaajat ehdottivat iltaisin katupartioita tai omaa poliisia. Liikenteen kannalta ylinopeudet ja Postin ympäristö tuottaa eniten huolta. Myös keskustan halkaiseva junarata nähtiin ongelmallisena, sekä melun että nopeuden kannalta. Kanavan rannan rakentaminen ja sitä kautta useammat käyttäjät voivat tulevaisuudessa muodostua riskeiksi

Suojateitä kaivataan lisää ja liikuntaesteisistä (pyörätuolin tai rollaattorin käyttäjät) olisi muutenkin huolehdittava paremmin esimerkiksi loiventamalla jalkakäytävien korokkeita, lisäämällä kaiteita jyrkkiin ylösnousuihin ja luiskia rakennusten ovien eteen sekä huolehtimalla talvisin lumen auraamisesta myös kävely- ja suojateillä. Yksi esteettömyyteen vaikuttava haastattelussa esiin tullut seikka kyseenalaisti kauppojen keskittymisen vain yhdelle puolelle rataa. Sen vuoksi esimerkiksi vanhusten on vaikea kulkea asioillaan vanhainkodista.

Rakentaminen, arkkitehtuuri ja asuminen

Kaupunkimaisuus kontra maalaismaisuus kuvaamassa Lempäälän keskustaa herätti innokasta keskustelua. Kaupunkimaisuus määriteltiin esimerkiksi palvelujen läheisyydellä ja kerrostalovaltaisuudella ydinkeskustassa (korkeus 5-7 kerrosta). Korttelirakennetta pidettiin vaarana slummiutumisen. Säilytettäväksi toivottuun maalaismaisuuteen kuuluu haastattelujen mukaan puistomaisuus (jopa puutarhakaupunkimaisuus), pikkukaupat ja lämminhenkisyys sekä kirkon alueesta huolehtiminen.

”Toi kirkko ja hautausmaa on just sitä maalaista, mitä voi maalaiskylässä taikka paikkakunnassa olla.” (A21)

Kompromissina voidaan todeta Lempäälän olevan pikkukaupunkimainen kunta. Ristiriitaisesti suurin osa vastaajista kannattaa väljää ja matalasti rakennettua keskustaa, mutta samalla keskustan pitäisi näyttää keskustalta ja palvelujen pitäisi olla tiiviisti sijoiteltu viihtyisyyttä ja kodikkuutta unohtamatta ja luonnon pitäisi olla läsnä. Vastaajien mielestä Lempäälän keskustassa pitäisi olla runsaasti puistoa ja istutuksia katseltavaksi ja virkistyskäyttöön.

Kaupunkimaisuutta voitaisiin saavuttaa keskustan korkeampien talojen avulla. Haastatellut kertovat, että Lempäälässä on aikaisemmin ollut kirjoittamaton sääntö, ettei kirkkoa korkeampia rakennuksia saa tehdä. Tästä periaatteesta ollaan kuitenkin yleisesti valmiita luopumaan, koska siitä nähdään olevan lähinnä haittaa Lempäälän kehitykselle.

Keskusta-asuminen pitäisi olla mahdollista eri ikäryhmille. Lempäälän tulisi siis tarjota nuorille ja lapsiperheille edullista asumista ja ikääntyvälle väestölle asuntoja palvelujen lähelle. Keskusta ymmärretään tässä kohtaa ehkä vähän laajempina kuin vain ydinkeskusta. Asuinalueen rakenteen suhteen suurin osa kannatti visualisointivaihtoehdoissa pistetalo-vaihtoehtoa, mutta myös korttelirakenne nähtiin onnistuneena erityisesti nuorempien vastaajien keskuudessa.

Keskusta pitäisi suunnitella, ettei se vain muodostu ajan mittaan kuten nyt on vastaajien mielestä tapahtunut. Kuntalaisia selkeästi puhutti esimerkiksi Lempon ja Ryynikan seudun tila ja niiden tulevaisuus. Keskustan arkkitehtuurilta kaivattiin selkeää terästäytymistä ja laatuvaatimusten täyttämistä. Puurakentaminen voisi olla yksi ratkaisu. Keskustan ominaispiirteiksi toivottiin esimerkiksi seuraavia ominaisuuksia: omaleimaisuus, arvokkuus, yhtenäinen, tehokas sekä järvinäkymien hyödyntäminen. Erään haastatellun mukaan

”Niitten [rakennusten] pitäis kuitenkin olla siihen maisemaan, ja luontoon ja ympäristöön soveltuvia, että niistä ei tuu mitään kamaluuksia.” (T4)

Kirkon ja sen ympäristön järvimaisemineen sekä kirkkoaukion mahdollinen liittyminen toriin tulisi olla keskeisiä elementtejä suunnittelussa. Kirkon seutu kuului monien lempääläisten ylpeydenaiheisiin, vaikka sen ongelmana pidettiin ahtautta. *”Aina kun lähdetään jonnekin matkoille tai muuta. Siellä on hirvittävä määrä muuta asiointiliikennettä, ja sit kun siihen yhtäkkiä pölähtää kaks linja-autoo ja sata ihmistä odottamassa pääsyä. Siinä on ehkä jotain tämmösiä voimasanojakin lausuttu.” (N4)* Jo aiemmin mainittujen puistojen korostamisen ja kunnostamisen lisäksi keskusteluissamme kaivattiin radanvarren näkymien parantamista esimerkiksi istutusten avulla. Tällä hetkellä junan näkymät koetaan ankeiksi.

5.2 Erityisiä haasteita Lempäälän keskustaa kehitettäessä [Anu Henriksson ja Simo Andersson]

Erään fokusryhmähaastatteluun osallistujan kommentti kuvaa Lempäälän kehittymistä viime vuosina:

”Täällä on joka toinen pelto, tai mikä tahansa monttu missä vähänkin on tilaa, niin sitten sinne ilmestyy omakotitalo. Sitten siihen ilmestyy viereen toinen, ehkä kolmaskin, ja viides ja niin edelleen. Ja kaikki laitetaan tämmösille 1000 neliön tonteille. Ja se kumuloituu ja kumuloituu. Ja suurenee ja suurenee se omakotialue. Ja kohta on kaikki paikat täynnä omakotitaloja. Mutta siinä samaan aikaan on laiminlyöty tän keskustan kehittäminen siinä samassa suhteessa millä kehitty nää omakotialu-

et, ja nää alueet missä suurin osa Lempäälän ihmisistä asuu.” (N3)

Kommentti paljastaa kunnan asukkaiden epävarmuuden kunnan nopeaa muutosta kohtaan.

”Kun me muutettiin joku kuus vuotta sitten tänne Tampereelta sitä kaupunkia pakkoon. Tai pienemmälle paikkakunnalle. Sitten jotenkin ei haluis että siitä tulis kaupunki. Jotenkin, et se säilyis se Lempäälä. ... Niin on meillä edelleenkin sadan metrin päässä kauppa. Että jotain Lempäälän omaa jäis, mutta kehittyis kuitenkin.” (N7)

Fokusryhmähaastatteluisissa tuli ilmi seikkoja Lempäälän identiteettiin ja sen tärkeisiin ominaisuuksiin. Haastatellut halusivat pitää järvimaiseman auki ja pitivät Uotin aluetta varoitavana esimerkkinä. Lempäälä voisi siis edelleenkin korostaa sijaintiaan saarella ja ”kunnostaa” monien paikkojen luonnonläheisyyden.

”Mulla oli kans [lempipaikkana] toi pappila. Sitten oli Lempäälän kanava, ja sitten kirkko ja kirkon alue. Se on aivan ihana jotenkin. Sitten toi käsityökeskus on aivan ihana. Sitten ihan ylipäätään nää kaikki rannat ja nää. Että keskustasta pääsee helposti myös luontoon. (N8)

Keskustan toimivuudesta kannettiin myös huolta; pelättiin, että keskusta näivettyä ja kaupalliset palvelut katoavat, mikäli sen toimivuudesta ja riittävästä asiakaspohjasta ei huolehdita Marjamäen noustessa kilpailevaksi palvelukeskukseksi. Vastauksissa tuli myös esiin, ettei Kuljun ja Sääksjärven asukkailla ole välttämättä ylipäätään syytä käydä keskustassa.

”Mä laitoin rastin [epämiellyttävän paikan merkiksi] tohon keskustaan ihan täysin. Se että on siellä hyviäkin puolia ja on se niinkun käytännöllinen, mutta kuitenkin jotenkin jotain sieltä puuttuu. Joku siinä on semmonen, että jos mä oon Sääksjärvellä niin mun ei tee mieli mennä Lempäälään asioimaan, vaan mä meen sitten mieluummin Tampereelle. Kun on ihan sama matka. Ja joskus tulee koulustakin lähdettyä Tampereelle asioimaan, eikä jäädä tohon Lempäälään.” (N8)

Lempääläiset olivat kuitenkin melko optimistisia ja näkivät Ideaparkin paikkana josta haetaan asioita joiden vuoksi tällä hetkellä mennään Tampereelle. Marjamäkeen on siis erikseen lähdettävä, kun taas keskustassa kaikki on lähellä. Näin ainakin osalle kuntalaisista. Kuntakeskuksella olisi nyt mahdollisuus profiloitua viihtyisäksi ja palvelevaksi paikaksi, kunhan esimerkiksi toritoimintaan ja sen sijaintiin liittyvät epäselvyydet saadaan mahdollisimman pian ratkaistuiksi. Myös viihtyisien kahviloiden tai (ruoka)ravintoloiden puute raskastaa keskustan viihtyvyyttä.

Liikenteen osalta eniten huomiota kiinnitettiin liikennejärjestelyihin, pysäköintipaikkojen riittävyys ja kevyen liikenteen tarpeiden huomioimiseen. Lisäksi esille tuli liikenneturvallisuus erityisesti lasten osalta. Rata halkaisee keskustan toiminnallisuuden, mutta parantuneita junayhteyksiä voitaisiin hyödyntää esimerkiksi asumisen markkinoinnissa. Samalla tulisi kuitenkin välttää liiallista tiivyyttä tai kaupunkimaisuutta sekä erityisesti kaupunkikuvallista ankeutta. Monet vastaajat pitivät keskustan nykyistä rakennuskantaa rumana. Myös

tietty paikat, kuten Kirkkotori haluttiin autottomaksi, jotta kirkon ympäristö saisi sen ansaitseman arvokkuuden.

Keskustassa on vastaajien mielestä turhaan käyttämättömiä keskustatontteja, jotka pitäisi ottaa käyttöön ja esimerkkinä mainittiin Lempon alue Manttaalitalon ja Piipon alueen välillä. Kuitenkin haastatteluissa todettiin muun muassa, että” jos nyt katellaan Tampereen ympäristökuntia, niin kilpailukykyisin asumiseen sijoittumisen paikka” (R1) esimerkiksi järvenranta-asumisen mahdollisuuksien vuoksi.

”Luulen että me houkutellessaan enempi tänne ihmisiä sillä, että me annetaan niille tilaa, ja rakennetaan tämmöisiä pienempiä yhteisöjä. Ja matalampia kerrostaloja ja paritaloja. Että tämmöisellä voidaan houkutella.” A21”

5.3. Visualisointi: jalostettu ehdotus [Taina Jordan]

Uudessa keskustaa koskevassa visualisoinnissa on erityistä huomiota kiinnitetty tiiviin yhtenäisen kaupunkitilan syntymiseen. Tämä edellyttää olemassa olevan hajanaisen rakennuskannan purkamista Tampereentien varresta ja joidenkin muidenkin yksittäisten rakennusten korvaamista uusilla. Tampereentiellä purettavien rakennusten tilalle on esitetty katujen varsilla olevia 2-5 kerroksisia rakennuksia. Uudet rakennukset sisältävät kulttuuri-, liike- ja vapaa-ajantiloja sekä asumista.

Ratapihan itäpuolelle on suunnitelmassa esitetty viisikerroksista asuinalueita. Kortteliin on sijoitettu liiketiloja Manttaalitalon aukion puolelle. Alueen pysäköinti on hoidettu kahdella viisikerroksisella pysäköintitalolla radan varressa, jotka toimivat meluesteenä ratapihan ja asuinalueen välissä. Asuinalueesta muodostuu laaja korttelikonaisuus, jonka keskelle on sijoitettu neljä pistetaloa. Tiivis asuinalue tuo paljon asukkaita kävelyetäisyydelle keskustan palveluista. Osa korttelista voisi olla palveluasuntoja iäkkäämpien ihmisten tarpeisiin.

Visuaalisessa keskustan kehittämissuunnitelmassa on kiinnitetty huomiota keskustan sijaintiin saarella ja näkymiä vesialueille ehdotetaan avattavaksi. Kirkon eteläpuolella sijaitsevalta aukiolta tulisi saada näkymä Kirkkolahdelle, kuten myös Lemponkadun ja Tampereentien risteyksestä. Ylipäätään koko puistomaisen kirkon ympäristön siistiminen on ensiarvoinen toimenpide.

Tori on sijoitettu kirkon ja vanhan rautatieaseman väliin. Torin ilme elää vuodenaikojen mukaan. Kesällä liiketilat ja ravintolat aukeavat torille, syksyllä torilla myydään vuoden satoa ja talvella luistellaan. Verkkopaneelin ja fokusryhmähaastatteluissa tuli ilmi, että keskustaa pidetään läpikulkupaikkana. Tämän vuoksi osa Tampereentiestä esitetään muutettavaksi kävelypainotteiseksi hidaskatualueeksi, jolloin toriaukioalue edelleenkin laajenee. Kävelypainotteinen osuus alkaa Pankintalolta ja jatkuu Lemponkadun risteykseen. Uuteen Matkakeskukseen liittyvään kirjastotaloon tulisi sijoittaa palveluita, jotka olisi vaivatonta

hoitaa esim. työmatkan yhteydessä; parturi, lääkäripalvelut, vakuutuspalvelut, kunnallisten palveluiden neuvontapiste jne. Matkakeskuksen länsipuolella sijaitseva aukion voisi kunnostaa palvelemaan taksi- ja joukkoliikennettä matkakeskuksen rakentamisen yhteydessä.

Matkailupalvelujen parantamiseksi vanhan asemarakennuksen ja uuden matkakeskuksen väliin on esitetty palvelu- / hyvinvointihotellia. Lisäksi Myllyrantaan ehdotetaan rakennettavaksi veneily- ja melontakeskus. Nykyisen venelaiturin ympärille rakennetaan vierasvenesatama asianmukaisine palveluineen. Satamaan on esitetty myös uimaranta ja rantaravintola. Veneilykeskus palvelee myös Lempäälän kiertävää melontareittiä. Veneilykeskuksen ja hautausmaan väliin jäävään rinteeseen on esitetty amfiteatterin tyylistä ulkoilmakatsomoa, katettua näyttämöä ja katsomon pohjoispuolelle aluetta palvelevaa huoltorakennusta.

Lemponkadusta muodostuu keskustan tärkein sisääntuloväylä. Uusi matkakeskus on sijoitettu nykyisen kirjastotalon ja radan väliin. Matkakeskus on tärkeä mielenkiintoista kaupunkitilaa luova rakennus. Rakennuksen arkkitehtuurin tulee kiinnittää erityistä huomiota, koska se näkyy selvästi Lemponkatua keskustaan saavuttaessa ja tietenkin junasta. Uusi matkakeskus lisää liikennettä keskustassa, mutta hyvällä suunnittelulla alue voidaan saada toimivaksi. Kulku asemalaitureille tapahtuu uuden kevyenliikenteen alikulun kautta. Uusi kevyenliikenteen alikulku yhdistäisi ratapihan halkomaa keskustaa. Ratapihan molemmin puolin rakennetaan kevyenliikenteenväylät Lemponkadun yli.

Pysäköinti on hajautettu eri tavoin keskusta-alueelle. Tavoitteena on ollut sijoittaa mahdollisimman vähän autopaikkoja katutasoon. Esimerkiksi joidenkin liikerakennusten alle on sijoitettu pysäköintihalli.

Kevyenliikenteensilta Kirkkolahden yli helpottaa länsirannan asukkaiden liikkumista. Silta antaa mielenkiintoisia vaihtoehtoja Kirkkolahden länsirannan kehittämiseksi. Sillalta aukeaa hienot näkymät kanavalle ja keskustaan. Sillan suunnittelussa tulee huomioida laivaliikenteen vaatimukset. Kansainvälisellä arkkitehtikilpailuilla voisi hakea vaihtoehtoja esimerkiksi uudelle matkakeskukselle, veneilykeskukselle ja kulttuurikeskukselle.

6 Päätelmät

Yhteisöllisyys ja viihtyminen

Lempääläiset osallistuivat aktiivisesti eri ympäristöissä käytyihin keskusteluihin kunnan keskustan kehittämisestä. Tutkimuksen kuluessa tuli esiin paljon erilaisia näkökulmia ja toiveita siitä, minkälainen kuntakeskus olisi miellyttävää käyttää. Mielenpitoet kehittämisen suunnista eri ryhmien välillä eivät poikenneet ylen määrin toisistaan. Nettipaneelin ja fokusryhmähaastattelujen perusteella voidaan esimerkiksi sanoa, että lempääläiset viihtyvät keskustasaaren monilla saavutettavilla rannoilla: lempipaikkoina mainittiin usein Myllyranta ja kanavan alue, joiden toivottiin jatkossakin olevan kaikkien kuntalaisten viihtyisiä keuita. Monien osallistujien unelma oli koko keskustasaaren rantoja pitkin kiertävä kävelyreitti. Rakennetuista ympäristöistä lempääläisten silmää miellyttivät historialliset alueet kuten kirkon ympäristö ja muut vanhat rakennukset. Myös puistot ja urheilumahdollisuudet ovat viihtymisen kannalta tärkeitä, mutta kaipaivat monien osallistujien mielestä parempaa huolenpitoa.

• • •

Lempääläiset toivoivat myös lisää paikkoja, joissa voisi mutkattomasti tavata muita ihmisiä. Keskustelu torista, sen sijainnista ja toiminnoista oli vilkasta. Tärkeintä kuitenkin olisi, että se olisi helposti saavutettavissa. Tapaamispaikkoja voisivat myös olla iltaisinkin auki olevat kahvilat, lukuisten kapakoiden sijaan. Kohtaamispaikkana voisi myös toimia erilaiset kulttuuripalvelut sekä harrastuksiin ja vapaa-aikaan liittyvät palelut. Nettipaneelissa ja kaikissa fokusryhmissä, kuten myös valtuustoseminaarissa ja yleisötilaisuudessa tuli esille yleisö-wc:n tarve kuntakeskuksessa. Se on asia, josta kuntakeskustan kehittäminen on helppo aloittaa ja merkitsee paljon keskustan eri käyttäjäryhmille. Lempääläiset toivoivat, että matkailijat löytäisivät paremmin keskustan palvelut. Matkailijoita varten toivottiin lisää majoitustiloja keskustaan sekä karavaanareille ja veneilijöille palveluita keskustasaarelle.

• • •

Palvelut

Kaupallisten ja julkisten palvelujen toivottiin säilyvän ennallaan kunnan keskustassa ja erityisesti huolta kannettiin terveystalvelujen saatavuudesta, laadusta ja saavutettavuudesta. Lempäälän Marjamäkeen rakentuva Ideapark-kokonaisuuden pelättiin uhkaavan keskustan kaupallisia palveluita, mutta keskustan valttikortteja nähtiin kuitenkin olevan läheisyys ja hyvä palvelu. Niiden avulla keskusta voi jopa parantaa houkuttelevuuttaan, kun ihmiset kaipaavat takaisin inhimillisempää mittakaavaa ja yksinkertaisuutta. Kuvaavaa oli, että Ideaparkia verrattiin lähinnä Tampereen keskustan palveluihin eli ei niinkään kilpailevan samassa sarjassa kuntakeskuksen kanssa.

• • •

Liikenne ja pysäköinti

Kuntakeskuksen tulisi olla helposti saavutettavissa millä tahansa kulkuvälineellä. Kunnan pinta-ala on varsin laaja ja kunnan palveluita tullaan hakemaan kilometrienkin päästä. Tämä hajanaisuus heijastuu myös julkisen liikenteen kysyntää esimerkiksi nuorten keskuudessa. Monet vastaajat toivoivat, että julkisen liikenteen voisi paremmin yhdistää muilla kulkuneuvoilla, esimerkiksi autolla tai pyörällä, liikkumiseen, jotta pendelöinti esimerkiksi Tampereelle olisi mahdollista. Monia viime vuosina tehtyjä liikenteen parannuksia kiiteltiin. Pyörällä ja kävellen on helppo kulkea, samoin autolla. Keskustan sanottiin toisaalta olevan vain läpiajopaikka, mikä pahimmillaan aiheuttaa liikenneturvallisuusongelmia. Pysäköinti kuntakeskuksen alueella herätti vilkasta keskustelua. Toisten mielestä pysäköinti- paikkoja on riittävästi, kun taas osa osallistujista oli sitä mieltä, että pysäköintipaikkoja on liian vähän. Ilmeisesti kuitenkin joitakin parannuksia pysäköintiin tarvitaan.

• • •

Turvallisuus ja esteettömyys

Esteettömyyden kannalta keskusta kuitenkin on ongelmallinen. Monista paikoista, myös julkisen palvelun paikoista, puuttuu hissejä tai luiskia sekä liikuntaesteisille soveltuvia autopaikkoja. Myös kadulla liikkuminen on usein liikuntaesteiselle hankalaa. Lempäälä koettiin varsin turvallisen kuntana, mutta tietyt kohteet (esimerkiksi Myllyranta ja Postin seutu) kaipaisivat lisähuomiota.

• • •

Rakentaminen, arkkitehtuuri ja asuminen

Kuten jo edellä mainittiin, tähän tutkimukseen osallistuneet ovat ilmaisseet, että kuntakeskuksen historiallinen rakennuskanta eli kirkko järvimaisemineen tulisi olla suunnittelun keskeisiä elementtejä. Osa osallistujista kannatti rakennuskannan eri kerrostumien säilyttämistä, osa puolestaan toivoi rakennuskannan radikaaliakin uudistamista. Maalaismainen yhteys luontoon tulisi säilyttää, jotta jäisi myös ”hengitystilaa”. Kuntakeskuksessa voi olla myös korkeampia rakennuksia ja tiiviimpää asuinrakentamista, jotta keskustan palveluille riittäisi jatkossakin käyttäjiä. Toimintojen sekoittamista pidettiin tärkeänä, ettei muodostuisi pelkästään asumiselle tai kaupallisille palveluille suunniteltuja alueita.

• • •

6.1 Menetelmäkeskustelu [Anu Anu Henriksson]

Havainnot menetelmistä

Kuten jo edellä mainittu, nettipaneelin avulla saatiin paljon kommentteja ja fokusryhmissä innokasta keskustelua. Vaikka mielipiteitä oli paljon, voidaan kuitenkin löytää samankaltaisia tahdonilmauksia. Näin triangulaation avulla fokusryhmissä saatiin syvennettyä nettipaneeleissa kerättyä tietoa lempääläisten näkemyksistä. Tämän tyyppisen keskustelutilaisuuden järjestämistä kiiteltiin ja ne koettiin asukaslähtöisemmäksi kuin perinteiset kuule-

mistilaisuudet. Keskustelut ymmärrettiin useimmiten näkemysten keräämistilaisuutena, jonka lempääläiset mielellään käyttivät hyväkseen. Ensimmäiset kaksi visualisointia, jotka esiteltiin sekä nettipaneelissa että fokusryhmissä, kuitenkin herättivät monissa tunteen, että ne olisivat jo valmiita suunnitelmia, joiden kesken pitäisi tehdä valinta. Karttamuotoiset visualisoinnit ja yksityiskohtia esittelevät kuvat vaikuttavat aidoilta kaavasuunnitelmilta ja niiden esittelyssä on oltava varovainen, jotta tiedonkeruuvaiheen merkitys tulee selväksi.

Fokusryhmähaastattelut eroavat tavallisista haastatteluista sosiaalisen ulottuvuutensa ansiosta. Haastateltavat keskustelevat ryhmässä fasilitaattorin johdattaessa oikeaan teemaan ja tukien keskustelua kysymyksillä. Osallistujilla saattaa olla henkilökohtaisesti käsitys ”sopivasta” vastauksesta, mutta kun se syötetään ryhmäprosessiin, saattavat keskustelijoiden kannat kehittyä pidemmälle. Tämä näkyi ryhmissä haastattelujen aikana muun muassa siinä, että osallistuja heittää keskusteluun tietyn kannan vakavissaan tai ikään kuin leikillään ja antaa muiden ryhmäläisten kommentoida ja johtaa siitä taas uusia mielleyhtymiä. voidaan väittää, että yksittäiset mielipiteet murenevat ryhmäpaineen alla, mutta toisaalta kärjekkäimmät mielipiteet kohtaavat reaali maailman kompromissitarpeen ja jalostuvat kenties perustellummiksi.

Nettipaneelin avulla pystyttiin ehkä tavoittamaan uusia osallistujaryhmiä, mutta on huomioitava, että monet jäivät myös tämän mahdollisuuden ulkopuolelle, vaikka lempääläisillä oli mahdollisuus osallistua siihen myös kunnanvirastossa. Fokusryhmähaastattelujen aikana selvisi, etteivät esimerkiksi kuvat olleet auenneet kaikkien kotikoneilla johtuen muun muassa palomuuriasetuksista. Nettipaneeliin toivottiin mahdollisimman runsasta osaanottoa, jotta mahdollisimman monet saisivat kertoa kantansa. Tiedottamiseen saatiin apua muun muassa paikalliselta sanomalehdeltä.

Koko tutkimus- ja ohjausryhmä oli mukana sekä nettipaneelin että fokusryhmien suunnittelussa, mikä paransi niiden laatua. Fokusryhmähaastatteluiden runko testattiin ennen käyttöön ottoa tutkimusryhmän jäsenten ja sen ulkopuolisten henkilöiden avulla.

Fokusryhmähaastattelut pidettiin Lempäälän kehitys ry:n tiloissa Lempäälän keskustassa. Tällä pyrittiin siihen, että paikka olisi mahdollisimman neutraali eikä edustaisi tutkimuksen aiheena olevaa ilmiötä tai järjestelmää (ei siis esimerkiksi kunnan kokoustiloissa) ja kaikkien saavutettavissa. Nuorisovaltuuston jäsenet kokoontuivat Lempäälän lukion tiloissa, joissa heillä oli samana iltana toinen tapaaminen ja siten osallistujien oli helppo tulla paikalle. Fasilitaattorin rooli oli keskusteluissa syrjäänvetäytyvä tarkkailija kuitenkin välillä ohjaten keskustelua oikeille urille.

6.2 Seurantatarve [Anu Henriksson]

Tulosten esittely

Sähköisen kyselyn ja fokusryhmähaastattelujen tuloksia esiteltiin 1.11.2006 Lempäälän kunnanvaltuustolle erillisessä seminaarissa

Lisäksi järjestettiin keväällä 2007 yleinen informaatio- ja keskustelutilaisuus. Ennen yleisötilaisuutta tutkimuksen valmistumisesta kerrottiin paikallisessa sanomalehdessä Lempäälän-Vesilahden sanomissa. Tiedotusvälineet olivat tervetulleita myös osallistumaan.

Erilaisille sidosryhmille on annettu tilaisuus kommentoida kirjallisesti tuloksia. Tätä tilaisuutta myös hyödynnettiin.

Aineistoa on käytetty myöhemmin Tampereen yliopiston yhdyskuntatieteiden laitoksen opetuksessa ja tutkimuksessa.

Tiedon jalostuminen matkan varrella

Prosessin onnistumisen kannalta olisi toivottavaa, että se jatkuisi tämänkin jälkeen. Samalla prosessissa opittua voisi viedä seuraavalle kierrokselle. Ihanteena on jatkuva prosessi, jonka tietoja ja löydöksiä syötetään päättäjille, jotta tuloksiin ja niiden seurauksiin myös vastataan niiden edellyttämällä tavalla. Näin varmistettaisiin prosessin institutionalisoituminen jotta tuloksista saadaan todellista hyötyä ja vaikutuksia päätöksentekoon (*”remaking mental maps”*).

Tulosten yhteydessä esitetään sekä niiden ymmärtämiseen vaadittava viitekehys että suosituksia ja kuinka niitä voitaisiin toteuttaa. Tähän sisältyy myös arvio muutosten aikajänteesistä resursseista. Tuloksiin pitää myös lukea itse oppimis- ja suunnitteluprosessi sekä myös viestit, joita kyseisenkaltainen prosessi lähettää niin Lempäälän kunnan asukkaille ja siellä työskenteleville että myös seudullisesti. Prosessissa syntyy varmasti myös epämuodollisia verkostoja sekä toivottavasti myös ajattelutapojen pysyvää muutosta.

Tutkimuksen aikana kerätty aineisto sisältää satoja nettipaneelivastauksia ja noin 16 tuntia fokusryhmähaastatteluaineistoa. Tässä raportissa on siis jouduttu jättämään pois monia mielenkiintoisia yksityiskohtia, jotka voisivat osaltaan auttaa löytämään uusia ideoita kuntakeskuksen kehittämiseen. Aineiston avulla voidaan vielä saada vastaus muun muassa seuraaviin aiheisiin ja kysymyksiin:

- yksityiskohtaiset ehdotuksia keskustan eri osa-alueiden kehittämiseen
- Lempäälän rakennetun keskustan hyvin ja huonosti onnistuneita ratkaisuja perusteluineen
- eri torisijaintien hyvät ja huonot puolet
- purettaviksi ja säilytettäväksi toivotut rakennukset
- mielipiteitä eri pysäköintiratkaisuista
- keskustan hyvät puolet, kehittämiskohteet ja turvattomat paikat
 - monien yksilöiden piirtämistä ”kartoista” voidaan koostaa kartta, josta käy ilmi eri alueiden ja kohteiden esiintymisen yleisyys osallistuneiden ihmisten

kartoissa. Merkintöjen selitykset poimitaan haastattelumateriaaleista, jotta ”karttoja” voi tulkita helpommin

- liikenneturvallisuus, yksityiskohtaisia kommentteja liikenteen pulmakohdista
- erityisryhmien, kuten nuorison ja senioreiden käsitykset keskustan kehittämisestä

6.3 Pohdittavaa

Ongelma- ja kehittämiskohteiden paikantaminen

Lopuksi voidaan koota seitsemän kohdan luettelo, jossa on esitelty tiivistelmämäisesti tärkeimpiä kehittämiskohteita:

- **Ulkoilureitit ja puistot.** Tässä tutkimuksessa tuli useammassa kohdassa ilmi, että luonnonläheisyys ja luonnossa liikkuminen ovat lempääläisille tärkeitä. Myös kaupunkiluonnosta huolehtiminen lisäisi asukkaiden viihtyvyyttä.
- **1900-luvun alun ja sitä vanhempien rakennusten suojelu.** Lempääläiset ovat ylpeitä historiallisesta keskustastaan ja toivovat, että se säilyisi myös jatkossa. Myös uusien rakentamishankkeiden tulisi kunnioittaa vanhaa.
- **Tori, yleisö-wc.** Torielämä on pitkään ollut ala-arvoisessa tilassa Lempäälässä. Toria kaivataan niin sen palveluiden kuin muiden ihmisten tapaamisenkin vuoksi. Tämän vuoksi torin paikka olisi vihdoin selkiytettävä ja sen toimintamahdollisuuksia olisi parannettava. Jotta ihmiset voisivat oleskella keskustassa, tarvitaan siisti yleisö-wc.
- **Palvelu.** Lempäälän kaupallisessa rakenteessa on tapahtunut suuria muutoksia viime vuosien ja jopa kuukausienkin aikana. Monet kuntakeskuksen kauppiat ovat huolissaan tulevaisuudestaan, mutta heillä on mahdollisuus pitää asiakkaat keskustassa panostamalla hyvään palveluun.
- **Hyvä arkkitehtuuri.** Lempäälä on kasvava kunta, jossa rakennetaan vauhdilla uusia asuntoja ja liiketiloja. Tähän tutkimukseen osallistujat toivoivat, että arkkitehtuurin taso olisi laadukasta ja kestävä.
- **Pendelöinnin mahdollisuuksien kehittäminen.** Lempäälä on lähellä Etelä-Suomen keskuksia ja sieltä käsin pendelöinti on mahdollista hyvien liikennemahdollisuuksien ansiosta. Pendelöijä ei kuitenkaan ole otettu välttämättä tarpeeksi huomioon kaupunkisuunnittelussa. Heidän mahdollisuuksiaan käyttää julkisia kulkuneuvoja olisi parannettava monin pienin toimenpitein.
- **Esteettömyys ja turvallisuus.** Vaikka Lempäälä tällä hetkellä koetaan turvallisena kuntana, jossa on helppo liikkua eri kulkuneuvoilla, kunnan väkimäärän kasvu tuo väistämättä eteen myös turvallisuusongelmia. Liikuntarajoitteiset ja esimerkiksi vanheneva väestö kaipaa myös mahdollisuuksia esteettömään liikkumiseen kuntakeskuksessa.

Mitä arvoja tulevan keskustakuvan tulisi viestiä – ja kuinka tämä kaikki voisi tapahtua?

Jatkossa erityisen oleellista on miettiä, millaisten havaittavien piirteiden katsotaan – ja ha-

lutaan – kuvastavan Lempäälän ja sen keskustan kehittymistä, kun etenkin keskusta mutta myös muut osat kasvavasta kunnasta seuraavien 50 vuoden kuluessa rakentuvat monilta osilta jälleen uudelleen. Eräs mahdollinen kehittämissuunta on kunnan kehittäminen hajanaisesta taajamasta omaleimaiseksi ja dynaamiseksi, erinomaista sijaintiaan aktiivisesti hyödyntäväksi Sisä-Suomen keskuksiksi, jonka ytimenä on vihreä ja elinvoimainen puisto-osa. Keskustan tulevassa kehittämisessä on mahdollista hyödyntää kokemuksia, joita kunta on hankkinut laaja-alaisen prosessin toteuttamisesta Ideapark-ympäristössä, ei ainoastaan kaavoituksen ja maankäytön suunnittelun kannalta vaan myös laaja-alaisena, julkisen ja yksityisen intressin rajapintoja jäsentävänä kehittämis- ja hallintaprosessina.

Haasteet tavoiteltujen lopputulosten aikaansaamiseksi ovat moninaiset, alkaen maanomistuskysymyksistä ja keskustan kokonaisvaltaisen kehittämisen mahdollistavien kiinteistöjen muodostamisesta. Ei vähiten tästä syystä keskustan tuleva kehittäminen on suurelta osin erityinen luottamuksen rakentamisprosessi. Sen hallitsemiseksi tullaan tarvitsemaan uudenlaista, keskinäiseen yhteisymmärrykseen perustuvaa työnjakoasetelmaa kaavoittajien ja rakentajien mutta myös päätöksentekijöiden ja kansalaisten välillä. Tutkimuksellisenä erityishaasteena on tarkastella, millaisin keinoin ja millaisin vaikutuksin se osallisuuden henki, jota kehittämisprosessin tässä raportissa käsitellyt vaiheet ruokki, saa tilaisuuden vaikuttaa myös kehittämistyön niihin vaiheisiin, joissa siirrytään maankäyttö- ja rakennuslain säätelemiin suunnittelun määrämuotoisiin työvaiheisiin.

Lähteet

- Burt, Ronald. 1995. *Structural Holes. The Social Structure of Competition*. Cambridge: Harvard University Press.
- Habermas, Jürgen. 1994. *Järki ja kommunikaatio tekstejä 1981-1989*. Tampere: Gaudeamus.
- Heikkilä, Mikko, Karppinen, Seppo & Santasalo, Tuomas. 1998. Parempi kaupunkikeskusta – seitsemän kaupunkikeskustan kehittäminen. Suomen ympäristö 186, Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Kajanoja, Jouko. 1996. *Kommunikatiivinen yhteiskunta, puheenvuoro hyvinvointivaltiosta*. Helsinki: Hanki ja jää.
- Leino, Helena. 2006. Kansalaisosallistuminen ja kaupunkisuunnittelun dynamiikka. Tutkimus Tampereen Vuoreksesta. *Acta Universitatis Tamperensis*; 1134
- Maankäyttö- ja rakennuslaki, 1999
- Pennanen, Pirjo & Winell, Klas. 1997. Kuntalaisten näkökulma esiin. Fokusryhmähaastattelut TK-2000-projektikunnissa. Loppuraqportti 35/1997, Stakes, Helsinki.
- Sainio, Ari. 1994. Kohti kansalaisten kuntaa. *Acta* nro 40. Helsinki: Suomen kuntaliitto
- Viinikainen, Tytti, Höyssä, Matti, Turunen, Juha-Pekka, Weurlander, Minna. 2005. Kansalaisosallistuminen – missä mennään liikennesektorilla? *Yhdyskuntasuunnittelu*, 2005:3.

LIITTEET

Liite 1.

Suunnitelmavaihtoehtojen vertailu

Arkkitehtitoimisto Tilatakomo Oy oli suunnitellut Lempäälän keskustasta 2 vaihtoehtoa. Vastaajille esiteltiin nämä kaksi vaihtoehtoista suunnitelmaluonnosta verkkopaneelin 1. kierroksella, vaihtoehdot A ja B. Suunnitelmaluonnoksista vastaajat näkivät 6 kuvaa kummastakin vaihtoehdosta ja niistä kysyttiin hyviä ja huonoja puolia.

Vaihtoehto A

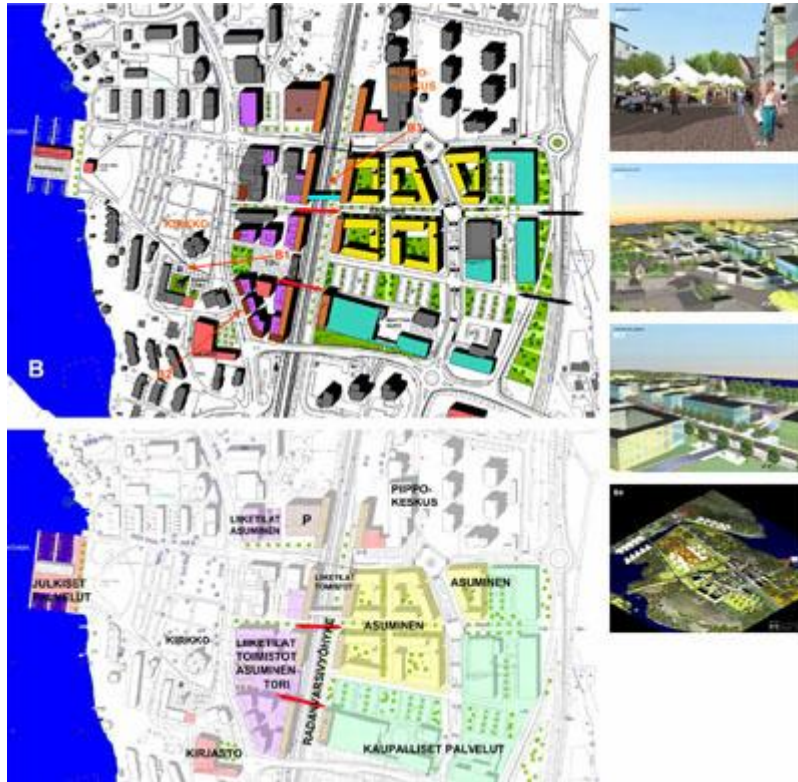
HYVÄÄ

Puistot	44
Asuntoja keskustassa	23
Rautatie erotetaan keskustasta/asuinalueesta	15
Sijoittelu	15
Radan alikulku	13
Näkymä järvelle	12
Kirkkoaukio	11
Viihtyisä, väljä	9
Kävelykatu	8
Palvelut keskustassa	6
Ranta tulee käyttöön	5
Pysäköintitalo	5

HUONOA

Asuntoja liikaa	19
Palvelut hajallaan	17
Talot korkeita	7
Pysäköintitilaa vähän	7
Pysäköintitalo	5
Ahdas	4
Ranta huonosti käytössä	3

Vaihtoehto B:

HYVÄÄ

	kpl
Liiketilaa keskustassa	24
Alikuluttunnelit	23
Palvelut tiiviimmin	12
Tehokasta asumista	11
Tori	11
Selkeämpi	8
Kirkkoaukea	7
Kirjasto	4
Rata suljetaan pois maisemasta	3
Radan varren rakentaminen	3
Viihtyisyys	3
Suorat kulkureitit	3
Kaupunkimainen, keskustan oloinen	3

HUONOA

Rata erotettava paremmin asumisesta	18
Liian kaupunkimainen	12
Liian vähän puistoa	10
Umpipihat	9
Ahdas, liian tiivis	6
Kirkon ympäristö	5
Rantarakentaminen	5
Sijainti saarella paremmin esiin	4
Rata-alueen melu asukkaille	3
Kirjasto erillään	3
Kaupalliset palvelut ja asuminen sekaisin	3
Liiketiloja liikaa	3
Liian vähän pysäköintitilaa	3
Kaupalliset palvelut kaukana	3

Liite 2.

Keskustaan haluttavat ominaisuudet tärkeysjärjestyksessä

Ensimmäisen kierroksen tulosten perusteella laadittiin 15 keskustan kehittämisessä mahdollisesti huomioon otettavaa toimenpide-ehdotusta. Paneelin toisella kierroksella pyydettiin samoja vastaajia asettamaan nämä toimenpide-ehdotukset tärkeysjärjestykseen.

Taulukon tekstisarake (toimenpide-ehdotukset) on kaikkien vastaajien asettamassa tärkeysjärjestyksessä, tärkein ylimpänä. Taulukon muissa sarakkeissa on alaryhmäkohtaisia tuloksia. Kunkin toimenpide-ehdotuksen kohdalla oleva numero kertoo alaryhmäkohtaisen sijaluvun. **Numeroita olennaisempaa on tarkastella värien mukaista tärkeysryhmittelyä, tärkeä asia (punainen), melko tärkeä asiat (vihreä) sekä vähemmän tärkeät asiat (keltainen).**

Tärkeysjärjestys vastaajaryhmittäin, 29.9.2006

Kaikki vastaajat, n=123	Mies n=51	Nainen n=68	Ikä 21-30 v. n=20	Ikä 31-40 v. n=29	Ikä 41-50 v. n=38	Ikä 51-60 v. n=23
1. Julkiset palvelut ydinkeskustaan	4	1	2	2	2	1
2. Torin paikka ydinkeskustassa	3	3	1	1	6	5
3. Maisemallinen yhteys järvelle	1	5	8	4	1	11
4. Keskusta kuin olohuone	2	11	7	6	4	4
5. Treen tien läpiajo muualta	7	4	11	7	7	3
6. Tiiviisti rak. keskusta, ymp. luontoa	6	6	9	3	12	8
7. Harrastus- ja kultt. mahd. keskustaan	15	2	4	5	8	13
8. Asuntoja turvaamaan asiakaspohja	5	10	10	10	5	2
9. Kevyen liikenteen reitistö alueiden välille	9	8	12	8	3	14
10. Nyk. rak.kantaa uudistetaan radik.	12	9	14	12	11	9
11. Tilaa kahviloille ja ravintoloille	10	7	5	9	9	7
12. Pysäköintiä kiinteistöjen alle	8	14	6	11	10	12
13. Kaupall.palv. radan molemmille puolille	11	13	3	13	14	10
14. Kaupall. palv. ja asuminen torin ymp.	13	12	15	15	13	6
15. P-talo keskustan laidalle	14	15	13	14	15	15

Toimenpide-ehdotusten tekstit lyhentämättöminä:

1. Julkiset palvelut keskitetään kehittämisen kohteena olevaan Lempäälän ydinkeskustaan
2. Torin paikka on ydinkeskustassa julkisten ja kaupallisten palvelujen keskipisteessä.
3. Suunnittelussa pitäisi korostaa keskustan maisemallista yhteyttä järvelle.
4. Lempäälän keskustan pitäisi olla kuntalaisten olohuone; viihtyisä ja miellyttävä, jossa on mukava viettää aikaa yksin tai ystävien kanssa.
5. Kirkko liitetään ydinkeskustaan ohjaamalla Tampereentien läpiajoliikenne muuta kautta.
6. Tiiviisti rakennettava keskusta on suunniteltava siten, että sen ympärille jää riittävästi virkistysmahdollisuuksia tarjoavaa luontoa.
7. Keskustassa pitäisi olla harrastus- ja kulttuurimahdollisuuksia eri ikäisille kuntalaisille.
8. Asuntoja rakennetaan keskustaan niin paljon, että turvataan palveluille riittävä asiakaspohja.
9. Keskusta yhdistetään muihin asuinalueisiin katuverkostosta erillään olevalla kevyen liikenteen reitistöllä.
10. Keskustan nykyistä rakennuskantaa uudistetaan tarvittaessa radikaalisti.
11. Keskustan suunnittelussa varataan tilaa korkeatasoisille kahviloille ja ravintoloille.
12. Keskustan pysäköintiongelmia ratkaistaan siirtämällä pysäköinti yksittäisten liike- ja asuin-kiinteistöjen alle pysäköintikerroksiin.
13. Kaupallisia palveluja sijoitetaan asumisen yhteyteen junaradan kummallekin puolelle.
14. Kaupalliset palvelut ja asuminen sijoitetaan torin ympärille.
15. Pysäköintipaikat sijoitetaan keskustan laidalle rakennettavaan isoon pysäköintitaloon.

Tampereen yliopisto, yhdyskuntatieteiden laitos/alueiede

www.uta.fi/laitokset/yhdt
